

Broj: X-KR-05/51

Sarajevo, 15.12.2006. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudija Hilme Vučinića, kao predsjednika vijeća, sudija Paul M. Brilmama i Shireen Avis Fisher, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne saradnice Dženane Deljković kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Dragana Damjanovića zbog krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), f), g), h) i i) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ BiH), povodom optužnice Tužilaštva BiH broj KT-RZ-39/05, od 22.03.2006. godine, koja je potvrđena 29.03.2006. godine, nakon održanog javnog i glavnog pretresa na kojem je u jednom dijelu bila isključena javnost, u prisutnosti lično optuženog Dragana Damjanovića, njegovog branioca Dragoslava Perića, advokata iz Bijeljine, te tužioca Tužilaštva BiH, Vase Marinkovića, dana 15.12.2006. godine, donio je i javno objavio, slijedeću

P R E S U D U

OPTUŽENI:

Dragan Damjanović, sin Bore i majke Nade, djevojačko Ristović, rođen 23. novembra 1961. godine u Sarajevu, sa prebivalištem u ..., ulica ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., JMBG: ..., ranije neosuđivan, otac troje djece, po zanimanju KV vozač, privatno zaposlen, ne vodi se drugi krivični postupak,

K R I V J E

I. Što je:

U vremenskom periodu od jula mjeseca 1992. do kraja januara mjeseca 1993. godine u okviru širokog i sistematičnog napada Vojske Republike Srpske usmjerenog protiv bošnjačkog civilnog stanovništva opštine Vogošća i okolnih sela znajući za takav napad izvršio ubistvo, mučenja, silovanje, prisilni nestanak lica, te druga nečovječna djela učinjena u namjeri nanošenja velikih patnji, odnosno ozbiljnih fizičkih povreda i narušavnja zdravlja, pa je tako:

1. U toku mjeseca jula 1992. godine, nakon što je oko 20 civila bošnjačke nacionalnosti koji su bili zatočeni u logoru „Bunker“ opština Vogošća, odvedeno na lokalitet Reljevo u blizini brda Žuč na prinudne radove radi obavljanja teških fizičkih poslova koji su se sastojali u izgradnji puta za pripadnike srpske vojske, iz grupe izdvojio pet lica i to: Muharemović Nezira, Muharemović Hasana, Pandžić Ismeta, Pandžić Asima i Šabanović Nasufa, te ih odvezao kamionom prema prvim borbenim linijama na Žuči.

2. U toku mjeseca jula 1992. godine, zajedno sa licem po nadimku Mićo četnik, došao do zgrade u ulici Skendera Kulenovića br. 73, opština Vogošća, te iz iste izveli Salihović Bekira vezali mu ruke žicom, nakon čega su ga nasilno ugurali u automobil i odvezli u nepoznatom pravcu, da bi se nedugo zatim, ponovo vratili u zgradu, te na isti način odveli Bajramović Muharema u nepoznatom pravcu od kada im se gubi svaki trag.

4. Dana 30. avgusta 1992. godine, u mjestu Ravne, opština Vogošća, gdje su zatočeni iz logora „Planjina kuća“ bili raspoređeni na prinudne radove, došao do zatočenika Abaz Muje, Šuvalija Atifa i Suljević Halke, iste vrijeđao nazivajući ih „balijama“, te nakon što je zatočenicima podijeljena hrana naredio zatočeniku Muji Abazu da sjedne ispred njega, nakon čega je izvadio nož iz korica te počeo sjeći po licu, urezujući mu krst, u vidu rasjekotine po nosu i iznad obrva, iz kojih rana je tekla krv niz lice, da bi mu potom naredio da postavi tanjur s hranom, kako bi se u isti slijevala krv, te ga prisilo da svu hranu zajedno sa krvlju pojede,

5. U prvoj polovini septembra 1992. godine, zajedno sa Žikom Crnogorcem i Zoranom Berovićem, u večernjim satima, naoružani došli pred kuću Kodžaga Taiba, koja se nalazi u ulici Stara željeznička stanica br. 18 u Semizovcu, opština Vogošća, obili prozor u prizemlju kuće i ušli na sprat kuće, gdje su zatekli Taiba Kodžaga i njegovu suprugu Nafilu Kodžaga, da bi ih potom maltretirali i tukli, nogama i rukama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, od kojih udaraca je Taib bio sav krvav i više puta gubio svijest, tražeći od njih novac i zlato što su isti morali predati, nakon čega je optuženi Dragan Damjanović na silu odveo Kodžaga Nafilu u drugu sobu, gdje joj je naredio da razvuče kauč i da se skine, te je nakon toga uz upotrebu fizičke sile prisilio je na seksualni odnos,

6. U vremenskom periodu od mjeseca avgusta 1992. godine do februara 1993. godine, u više navrata dolazio u logor „Planjina kuća“ koji se nalazio u Semizovcu, opština Vogošća, gdje su bili zatočeni civili bošnjačke nacionalnosti sa područja Vogošće, Nahoreva, Hadžića, Ilijaša, Sokoca i

drugih mjesta, iste maltretiro i tukao zajedno sa ostalim stražarima iz logora, a posebno je maltretirao zatočenike Baručija Zahida i Eseta Muračevića, odvodio zatočenike na prinudne radove na prve borbene linije koji su se sastojali od kopanja rovova za srpske vojnike, nošenja municije, cijepanja i nošenja drva, kao i ostalih radova, pri tome ih vrijeđajući nazivao „balijska“, psovao balijsku majku, fizički ih maltretirao, udarajući ih po raznim dijelovima tijela nogama i rukama, kundakom puške i drvenim palicama, odvodio zatočenike u „živi štit“ usljed čega je veći broj zatvorenika ranjen, a neki i poginuli na prvim borbenim linijama ili preminuli od posljedica ranjavanja.

7. Neutvrđenog datuma u januaru 1993. godine iz logora „Planjina kuća“ opština Vogošća, izveo zatočenika profesora Baručija Zahida, koji je bio pretučen i u vrlo teškom zdravstvenom stanju usljed fizičkog maltretiranja u logoru od strane stražara i srpskih vojnika, te ga zajedno sa nekoliko ostalih zatvorenika među kojima su bili Hurem Murtić i Hašim Džanko odveo na prinudne radove u mjesto Jeftiče kod kuće Rajka Bunjevca, te ga maltretirao postavivši ga da u tako teškom stanju leži na snijegu i urezujući mu bajonetom krst na čelu usljed čega je Baručiji tekla krv niz lice, da bi ga nakon toga zajedno sa ostalim zatočenicima odveo u kuću Rajka Bunjevca, odakle ga je ispred kuće izdvojio i odveo nedaleko od kuće, gdje ga je lišio života, a isti je naredni dan nađen mrtav u obližnjem grmlju sa prostrelnom ranom u predjelu sljepočnice.

čime je u radnjama opisanim u tačkama od 1,2,4,5,6 i 7. optužnice počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti – iz člana 172. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine i to:

- tačka k) u odnosu na tačku 1) optužnice,
- tačke i) u odnosu na tačku 2) optužnice,
- tačke f) u odnosu na tačku 4) optužnice,
- tačke f) i g) u odnosu na tačku 5) optužnice,
- tačke h) u odnosu na tačku 6) optužnice.
- tačke a) i f) u odnosu na tačku 7) optužnice

zbog čega ga Vijeće Suda BiH na osnovu navedene odredbe, te uz primjenu člana 42. i 48. KZ BiH

O S U Ā U J E
NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 20 GODINA ZATVORA

U skladu sa članom 56. KZ BiH optuženom se u izrečenu kaznu zatvora uračunava vrijeme provedeno u pritvoru počevši od 6. decembra 2005. godine pa do početka izdržavanja kazne.

U skladu sa članom 188. stav 4. ZKP BiH optuženi se oslobađa od dužnosti naknade troškova ovog krivičnog postupka, te isti padaju na teret Suda BiH.

U skladu sa članom 198. stav 2. ZKP BiH oštećena Nafila Kodžaga se sa svojim usmenim imovinsko-pravnim zahtjevom upućuje na parnicu.

II. Nasuprot tome, optuženi se na osnovu člana 284. stav 1. tačka c) ZKP-a BiH,

OSLOBAĐA OD OPTUŽBE

Da je,

3. Neutvrđenog datuma u mjesecu julu 1992. godine, došao naoružan u mjesto Svrake, opština Vogošća, pred kuću Šišić Hamida u ulici Podgaj br. 45, istog maltretirao i tukao, pri tome ga tjerajući da pred njim pleše i izgovara riječi „Alija-balija“, stavljajući mu nož pod grlo, nakon čega mu je zaprijetio da ne smije nigdje ići jer će on sutra doći u isto vrijeme, da bi sutradan u isto vrijeme došao do njegove kuće, zastao a zatim produžio 50-60 metara dalje do kuće Hodžić Muharema zv. "Sefer", gdje je ispred kuće zatekao njega i njegovu suprugu Hodžić Mejru, te istim naredio da uđu u kuću, što su i poslušali krećući se prema ulaznim vratima, da bi potom iz automatske puške u njih ispalio jedan rafal nanijevši im prostrelne rane od kojih povreda su na licu mjesta izdahnuli,

Kojim radnjama bi počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti – iz člana 172. stav 1. tačke a) i f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

I. Tok postupka

Optužnicom Tužilaštva broj KT-RZ-39/05, 22.03.2006. godine koja je potvrđena 29.03.2006. godine, optuženi se tereti da je počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

1. tačke a) u odnosu na tačku 1) optužnice,
2. tačke i) u odnosu na tačku 2) optužnice,
3. tačke a) i f) u odnosu na tačku 3) i 7) optužnice,
4. tačke f) u odnosu na tačku 4) optužnice,
5. tačke f) i g) u odnosu na tačku 5) optužnice,
6. tačke h) i f) u odnosu na tačku 6) optužnice.

Optuženi se izjasnio na ročištu pred sudijom za prethodno saslušanje da nije kriv za navedeno krivično djelo.

Tužilaštvo BiH je provelo dokaze saslušanjem svjedoka i izvođenjem materijalnih dokaza. U toku glavnog pretresa saslušani su slijedeći svjedoci: Eset Muračević, Ahmed Hido, Fikret Išerić, Mensur Pandžić, Abid Pandžić, Zejnil Muharemović, Nijaz Salkić, Muhamed Ruhotina, Zijad Šabanović, Derviš Pandžić, Salko Kolar, Jovo Kuburić, Ramiza Kolar, Mujo Abaz, Nafila Kodžaga, Taib Kodžaga, Ismet Isenaj, Bego Selimović, Izet (Huso) Šehić, Izet (Hasan) Šehić, Midhat Borčak, Refik Bešlija, Safet Borčak, Esad Šehić, Omer Čerimagić, Enver Durmo, Fikret Sirćo, Suad Masnopita, Mustafa Handžić, Safet Čelik, Zahid Šehić, Hurem Murtić, Hašim Džanko, Taib Đogo, Bego Mulavdić i Safet Mulavdić. Sud je također, u svojstvu vještaka sudsko – medicinske struke, na glavnom pretresu saslušao dr. Hamzu Žuju i dr. Ilijasa Dobraču.

Sud je izvršio i uvid u slijedeće materijalne dokaze Tužilaštva BiH: Zapisnik o saslušanju svjedoka Eseta Muračevića broj KT-RZ-39/05 od 14. 12.2005. godine – dokaz 1.1; Zapisnik o saslušanju svjedoka Eseta Muračevića broj 14-04/2-40/05 od 05.12.2005. godine – dokaz 1.2; Zapisnik o saslušanju svjedoka Ahmeda Hida broj KT-RZ-14/05 od 21.07.2005. godine – dokaz 2.1; Zapisnik o saslušanju svjedoka Ahmeda Hida broj 14-04/2-44/05 od 06.12.2005. godine – dokaz 2.2; Zapisnik o saslušanju svjedoka Fikreta Išerića broj KT-RZ-39/05 od 25.01.2006. godine – dokaz 3; Zapisnik o saslušanju svjedoka Mensura Pandžića broj KT-RZ-39/05 od 25.07.2005. godine – dokaz 4; Zapisnik o saslušanju svjedoka Mensura Pandžića broj 14-04/2-60/05 od 09.12.2005. godine – dokaz 4a; Zapisnik o saslušanju svjedoka Abida Pandžića broj KT-RZ-39/05 od 28.07.2005. godine – dokaz 5a; Zapisnik o saslušanju svjedoka Abida Pandžića broj 14-04/2-62/05 od 13.12.2005. godine – dokaz 5b; Zapisnik o saslušanju svjedoka Zejnila Muharemovića broj KT-RZ-39/05 od 25.01.2006. godine – dokaz 6a; Zapisnik o saslušanju svjedoka Zejnila Muharemovića broj 14-04/2-41/05 od 05.12.2005. godine – dokaz 6b; Zapisnik o saslušanju svjedoka Nijaza Salkića broj KT-RZ-39/05 od

15.06.2006. godine – dokaz 7; Zapisnik o saslušanju svjedoka Muhameda Ruhotine broj 17-04/2-12/06 od 21.02.2006. godine – dokaz 8; Zapisnik o saslušanju svjedoka Zijada Šabanovića broj KT-RZ-39/05 od 13.02.2006. godine – dokaz 9; Zapisnik o saslušanju svjedoka Derviša Pandžića broj 14-04/2-43/05 od 05.12.2005. godine – dokaz 10; Zapisnik o saslušanju svjedoka Salke Kolara broj KT-RZ-39/05 od 17.01.2006. godine – dokaz 11; Zapisnik o saslušanju svjedoka Jove Kuburića broj KT-RZ-39/05 od 26.01.2006. godine – dokaz 12; Zapisnik o saslušanju svjedoka Ramize Kolar broj KT-RZ-39/05 od 17.01.2006. godine – dokaz 13; Zapisnik o saslušanju svjedoka Muje Abaza broj KT-RZ-39/05 od 16.01.2006. godine – dokaz 14; Zapisnik o saslušanju svjedoka Muje Abaza broj 14-04/2-48/05 od 07.12.2006. godine – dokaz 14a; Zapisnik o saslušanju svjedoka Nafile Kodžaga broj KT-RZ-39/05 od 16.12.2005 – dokaz 15; Zapisnik o saslušanju svjedoka Taiba Kodžaga broj KT-RZ-39/05 od 16.12.2005. godine – dokaz 16; Zapisnik o saslušanju svjedoka Ismeta Isenaja broj 14-04/2-56/05 od 12.12.2005. godine – dokaz 17; Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Selimovića broj KT-RZ-39/05 od 23.01.2006. godine – dokaz 18; Zapisnik o saslušanju svjedoka Izeta (Huso) Šehića broj KT-RZ-39/05 od 25.01.2006. godine – dokaz 19; Zapisnik o saslušanju svjedoka Izeta (Hasan) Šehića broj KT-RZ- 39/05 od 03.02.2006. godine – dokaz 20; Zapisnik o saslušanju svjedoka Midhata Borčaka broj KT-RZ-39/05 od 27.01.2006. godine – dokaz 21; Zapisnik o saslušanju svjedoka Refika Bešlije broj 14-04/2/05 od 13.12.2005. godine – dokaz 22; Zapisnik o saslušanju svjedoka Safeta Borčaka broj Kt-RZ-39/05 od 10.02.2006. godine – dokaz 23; Zapisnik o saslušanju svjedoka Esada Šehića broj KT-RZ-39/05 od 26.01.2006. godine – dokaz 24; Zapisnik o saslušanju svjedoka Omera Čerimagića broj KT-RZ-39/05 od 09.12.2005. godine – dokaz 25; Zapisnik o saslušanju svjedoka Envera Durme broj KT-RZ-39/05 od 26.01.2006. godine – dokaz 26; Zapisnik o saslušanju svjedoka Fikreta Sirće broj KT-RZ-39/05 od 15.02.2006. godine – dokaz 27; Zapisnik o saslušanju svjedoka Suada Maspopite broj KT-RZ-39/05 od 01.08.2005. godine – dokaz 28; Zapisnik o saslušanju svjedoka Mustafe Handžića broj 17-04/2-30/06 od 07.02.2006. godine – dokaz 29; Zapisnik o saslušanju svjedoka Safeta Čelika broj 14-04/2-52/05 od 08.12.2006. godine – 30; Zapisnik o saslušanju svjedoka Zahida Šehića broj KT-RZ-39/05 od 26.01.2006. godine – dokaz 31; Zapisnik o saslušanju svjedoka Hurema Murtića broj 17-04/2-33/06 od 14.02.2006. godine – dokaz 32; Zapisnik o saslušanju svjedoka Hašima Džanke broj 14-04/2-49/05 od 07.12.2006. godine – dokaz 33; Zapisnik o saslušanju svjedoka Taiba Đoge broj KT-RZ-39/05 od 22.12.2006. godine – dokaz 34; Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Mulavdića broj KT-RZ-39/05 od 26.04.2006. godine – dokaz 35a; Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Mulavdića broj 17-04/2-04-2229/06 od 18.04.2006. godine – dokaz 35b; Zapisnik o saslušanju svjedoka

Safeta Mulavdića broj 17-04/2-2227/06 od 18.04.2006. godine – dokaz 36; Izvod iz matične knjige umrlih za Šišić Hamida od 12.09.2006. godine – dokaz 37; Zapisnik o saslušanju svjedoka Šišić Hamida broj KT-RZ-39/05 od 15.12.2006. godine – dokaz 38; Nalaz vještaka Hamze Žuje od 27.02.2006. godine – dokaz 39; Zapisnik o saslušanju vještaka Dobrača Ilijasa od 09.07.1996. godine – dokaz 40; Dopis Federalne Komisije za nestale broj 01-41-74/2006 od 16.01.2006. godine – dokaz 41a; Izvještaj o razmjeni Državne Komisije za razmjenu ratnih zarobljenika broj 02/153-630/93 od 23.02.1993. godine – dokaz 41b; Dopis Federalne Komisije za nestale broj 01-41-941/2006 od 14.03.2006. godine – dokaz 42; Izvod iz kaznene evidencije za Dragana Damjanovića broj 13/02/2-203/05 od 29.12.2005. godine – dokaz 43; Karton lične karte Damjanović Dragana broj 8910/96 od 20.07.1999. godine – dokaz 44; Službeni izvještaj Državne agencije za istrage i zaštitu broj 14-04/2-477-16/05 od 07.12.2005. godine – dokaz 45; Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj 14-04/2-477-16/05 od 19.12.2005. godine – dokaz 46; Zapisnik o predaji lica lišenog slobode broj 14-04/2-477-10/05 od 06.12.2005. godine – dokaz 47; Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih od 07.05.1994 godine – dokaz 48; Izvod iz matične knjige umrlih za Baručija Zahida od 29.05.2006. godine – dokaz 49; Izvod iz matične knjige umrlih za Hodžić Muharema od 15.11.2006. godine – dokaz 50; Izvod iz matične knjige umrlih za Hodžić Mejru od 15.11.2005. godine – dokaz 51; Izvod iz knjige vojnih obveznika – spisak vojnika RS – dokaz 52; VoB OSA VRS – 8 – dokaz 53 i 54.

Tokom glavnog pretresa održanog dana 16.10. 2006. godine, na prijedlog Tužilaštva BiH kojem se odbrana protivila, u skladu sa članom 273. stav 1. ZKP BiH, pročitana je izjava svjedoka Hamida Šišića data u istrazi. Izjava je pročitana jer je utvrđeno na osnovu Izvoda iz matične knjige umrlih Opštine Vogošća od 12.09.2006. godine, da je svjedok preminuo dana 18.08.2006. godine.

Odbrana je izvela slijedeće dokaze saslušanjem svjedoka Ognjena Sikiraša i Branislava Kutlače. Sud je izvršio i uvid u dokaze koje je predala odbrana optuženog i to izjavu svjedoka Ognjena Sikiraša datu advokatu Miodragu Stojanoviću dana 01.06.2006. godine i Izjavu svjedoka Branislava Kutlače datu također advokatu Miodragu Stojanoviću dana 01.06.2006. godine.

Vijeće je dana 20.11.2006. godine posjetilo mjesta izvršenja krivičnog djela na lokaciji brda Žuč, te logore Bunker, Planjinu kuću i kuću Rajka Bunjevca.

Na prijedlog Tužilaštva, uz pristanak optuženog i njegovog branioca, dana 18. i 24.07.2006. godine Vijeće je isključilo javnost sa dijela glavnog pretresa na kojem su svjedoci Nafila Kodžaba i Taib Kodžaba svjedočili o silovanju Nafile Kodžaga i drugim ponižavajućim radnjama, čije su žrtve oboje bili. U skladu sa članom 235. ZKP BiH, Vijeće može isključiti javnost sa dijela glavnog pretresa ako je to potrebno radi zaštite osobnog i intimnog života oštećenog. Obzirom da su svjedoci svjedočili u javnosti o delikatnim i osjetljivim pitanjima, to uvijek predstavlja rizik za privatni i osobni život svjedoka-žrtava, te je Vijeće našlo opravdanim donijeti ovakvu odluku, a sve u cilju zaštite osobnog i intimnog života oštećenog, odnosno zaštite interesa svjedoka. Svojim svjedočenjem, kao i emotivnom reakcijom, oba svjedoka su demonstrirala da i dalje trpe emocionalne i tjelesne posljedice djela čije su žrtve bili, a javno svjedočenje svjedoka o pretrpljenim strahotama bi dodatno pogoršalo ovakvo njihovo stanje. Stranama u postupku, advokatima odbrane, Vijeću i predstavnicima OSCE-a je bilo dozvoljeno da budu prisutni u sudnici.

Tužilac je u završnoj riječi naveo da je bitno obilježje krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti postojanje širokog ili sistemskog napada, usmjerenost takvog napada prema civilnom stanovništvu, znanje, odnosno svijest počinitelja o postojanju napada, a provedeni dokazi upućuju na to da je Dragan Damjanović znao za postojanje takvog napada te da je svojim radnjama počinio upravo ovo djelo. Optuženi je znao da se u konkretnom radi o nesrpskom stanovništvu i da je njegov umišljaj bio usmjeren na počinjenje djela prema tom stanovništvu. Tužilaštvo je mišljenja da je navedeni napad po svome karakteru i širok i sistematičan, što se vidi u činjenici da su svjedoci saglasno potvrdili bili zatočeni u više logora i objekata formiranih u tu svrhu, nakon čega su bili prebačeni u logor Planjina kuća, a što je direktna posljedica napada na civilno stanovništvo. Posebno, Tužilaštvo ističe da ove navode potvrđuju pravosnažno utvrđene činjenice iz presude MKSJ-a u predmetu Tužilac protiv Stanislava Galića, broj IT-98-29, kao i stanovište zauzeto u predmetu protiv Duška Tomića.

Svjedoci Pandžić Abid, Pandžić Mensur, Išerić Fikret, Muharemović Zejnil, Ruhotina Muhamed i Šabanović Zijad potvrdili su da je optuženi odvojio pet osoba, iz grupe civila koja je odvedena na prinudne radove, a kojima se od tada gubi svaki trag. Svjedoci odbrane su, također, saglasno izjavili da je Dragan Damjanović doveo na Žuč pet zatočenika, koji su trebali da pokopaju usmrćenog konja. Nadalje, svjedok Kolar Ramiza, koja je poznavala optuženog od ranije, bila je direktni očevidac kada je optuženi, sa još jednom osobom odveo u nepozanom pravcu Salihović Bekira i Bajramović Muharema. Njen iskaz potvrdili su, svojim svjedočenjem, i njen suprug Kolar Salko te

Kuburić Jovo. Također, tužilac smatra da se na osnovu iskaza koji je Tužilaštvu dao svjedok Šišić Hamid, kao i iz nalaza vještaka dr. Hamze Žuje i dr. Ilijasa Dobrače i izvoda iz matične knjige umrlih za Hodžić Muharema i Hodžić Mejru te iskaza svjedoka Eseta Muračevića i Hido Ahmeda, može dokazati da je optuženi lišio života Hodžić Muharema i Mejru, te da je maltretirao Šišić Hamida. Svjedok Abaz Mujo je na glavnom pretresu dao jasan i uvjerljiv iskaz, u kojem je opisao maltretiranje od strane optuženog, a kojom prilikom je i identifikovao optuženog kao počinioca djela. Svjedoci Kodžaga Nafila i Kodžaga Taib saglasno su i na nedvosmislen način opisali događaj iz septembra 1992. godine, kada je optuženi prisilio svjedokinju na seksualni odnos, dok su druga dva vojnika tukla njenog supruga. Nadalje, Muračević Esef, Isenaj Ismet, Selimović Bego, Šehić (Huse) Izet, Šehić (Hasana) Izet, Borčak Mithat, Borčak Safet, Bešlija Refik, Čerimagić Omer, Šehić Esad i drugi svjedoci, saglasno su potvrdili da je Dragan Damjanović skoro svakodnevno dolazio u logor Planjina kuća, gdje je maltretirao i tukao zatvorenike, a posebno Baručija Zahida i Eseta Muračevića, da je vodio zatočenike na prinudne radove, kao i u žive štitove, a većina svjedoka je prepoznala optuženog i u sudnici. Nadalje, Tužilaštvo smatra da se iz iskaza svjedoka Abida Pandžića može doći do zaključka da je Dragan Damjanović lišio života izvjesnog Hošića, zvanog „Hoša“ iz Bioče. Konačno, svjedoci Selimović Bego, Murtić Hurem, Džanko Hašim, Đogo Taib te Šehić Zahid, potvrdili su da je u toku mjeseca juna 1993. godine optuženi izveo iz logora Planjina kuća grupu zatočenika radi obavljanja prinudnih radova te im naredio da iz kuće iznesu Zahida Baručiju, koji je bio gotovo nepokretan od svakodnevnog maltretiranja. Iz iskaza svjedoka jasno se ocrtava maltretiranje Zahida Baručije od strane optuženog. Svjedoci su potvrdili da je jedne večeri Damjanović odvojio Zahida Baručiju od ostalih zatvorenika te da su oni, nekoliko dana kasnije, prilikom obavljanja prinudnih radova, pronašli tijelo Zahida Baručije u obližnjem grmlju.

Konačno, u odnosu na dokaze odbrane izvedene na glavnom pretresu, Tužilaštvo smatra da su iskazi svjedoka odbrane kontradiktorni i da sud na njima ne može zasnovati svoju odluku, te ističe da su svi saslušani svjedoci Tužilaštva identifikovali optuženog kao počinioca radnji koje mu se stavljaju na teret, te da zbog svega navedenog predlaže Vijeću da optuženog oglasi krivim i da mu izrekne kaznu dugotrajnog zatvora.

Branilac optuženog Dragoslav Perić je u završnoj riječi naveo da nije dokazana povezanost između napada i dijela od strane optuženog, te da se stoga ne može dokazati ni počinjenje zločina protiv čovječnosti.

Vezano za tačku 1) optužnice, odbrana smatra da je svjedok Ahmet Pandžić dao različite iskaze, te stoga njegova izjava nije valjana. Za razliku od ostalih svjedoka, Pandžić navodi da su sedmorica odvedeni, a da je vrijeme na dan odvođenja bilo kišno i maglovito.

Prema navodima odbrane, tačka 2) optužnice se odnosi na zločine aparthejda prema članu 172. stav 2. tačka i) KZ BiH, te smatra da elementa aparthejda nema ni u optužnici niti u dokaznom materijalu.

Kada je u pitanju tačka 3) optužnice samo je jedan svjedok vještak svjedočio o tome na glavnom pretresu. Ne postoje nikakvi neposredni dokazi o navodnom događaju. Odbrana također navodi da je vještak pokrenu pitanje pouzdanosti pismene izjave koja je pročitana na glavnom pretresu zbog pozicije prostrijelnih rana, te implikacija takvog svjedočenja za utvrđivanje lokacije sa koje su ispaljeni hici, te položaja žrtava u vrijeme pucanja.

U vezi sa tačkom 4) optužnice odbrana se koristi činjenicom da je zatvorenima davana hrana tokom obavljanja prinudnih radova na prvim linijama jednako kao i vojnicima, kako bi prikazali da uvjeti za život i nisu bili tako loši.

Prema mišljenju odbrane u vezi tačke 5) tužilac se poziva na pogrešan član zakona, odnosno „prisilnu trudnoću“. Navodi da u ovom slučaju nije bilo prisilne trudnoće, te je trebalo koristiti član 172. stav 2. tačku f) prema mišljenju advokata odbrane. Odbrana ističe da je neobično da do nedavno žrtva silovanja nikada nije o tome ranije govorila. Također navodi da je udruženje kojem se ona prvom obratila kako bi progovorila o ovim dešavanjima isto ono udruženje koje je poučavalo svjedokinju koja pred sudom nije rekla istinu o svom silovanju.

Odbrana po pitanju tačke 6) imenuje svjedoke koji navode da nisu odvođeni od strane Dragana Damjanovića u živi štit niti na prisilne radove. Navodi da je Eset Muračević odigrao ključnu ulogu u optužbama protiv Dragana Damjanovića po ovoj tački optužnice, ali sam nikada nije bio odvođen od strane Damjanovića kako bi obavljao bilo šta od navedenog. Odbrana dalje navodi da nijedan od svjedoka nije vidio da je Dragan Damjanović taj koji je ubio osobu po imenu Hošić. Čak je i jedan od svjedoka, tačnije Ismet Isenaj, naveo da je Hošić još uvijek živ.

U vezi tačke 7) optužnice odbrana navodi da niko nije bio prisutan u momentu kada je profesor Baručija ubijen, kao i da neki svjedoci koji su vidjeli mrtvog Baručiju nisu vidjeli posjekotinu u obliku križa na njegovom čelu.

Konačno, odbrana je istakla da nekoliko svjedoka navodi da je druga osoba po imenu Dragan Damjanović bila prisutna u predmetno vrijeme na kritičnoj lokaciji, a koja nalikuje optuženom i koja je također bila pripadnikom srpskih snaga. Zbog svega navedenog, odbrana predlaže da Vijeće donese oslobađajuću presudu optuženom Damjanoviću.

II. Dokazi i ocjena dokaza u kontekstu elemenata predmetnog krivičnog djela

Nakon provedenih dokaza, cijeneći ih pojedinačno i u njihovoj sveukupnoj povezanosti, odluku kao u izreci Vijeće je donijelo iz slijedećih razloga:

Optuženi se temeljem optužnice Tužilaštva tereti da je počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, i to: ubistvo iz tačke a) u odnosu na tačku 1) optužnice, prisilni nestanak osoba iz tačke i) u odnosu na tačku 2) optužnice, ubistvo i mučenje iz tačke a) i f) u odnosu na tačku 3) i 7) optužnice, mučenje iz tačke f) u odnosu na tačku 4) optužnice, mučenje i silovanje iz tačke f) i g) u odnosu na tačku 5) optužnice, te progon i mučenje iz tačke h) i f) u odnosu na tačku 6) optužnice.

A. Opći elementi krivičnog djela

Prema navedenoj odredbi: „Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv bilo kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini između ostalog: ubistvo, mučenje, silovanje, progon, prisilni nestanak osoba i druga nečovječna djela slične prirode kazniće se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“ Optuženi se tereti za ovo krivično djelo u vezi sa nabrojanim radnjama izvršenja.

Iz zakonske definicije krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti proizilaze slijedeći opšti elementi ovog krivičnog djela:

- postojanje širokog ili sistematičnog napada;*
- da je djelo učinjeno kao dio takvog napada;*
- da je napad usmjeren protiv civilnog stanovništva;*
- da optuženi znao za takav napad.*

Sud je analizirajući dokaze utvrdio da je teritorija općine Vogošća, Nahorevo, Ilijaš, Sokolac, kao i naselja ovih opština Nahorevo, Semizovac, Gornja Bioča, Svrake, Podlugovi bila je obuhvaćena oružanim napadom od strane lokalnih

Srba iz pretežno srpskih okolnih naselja, potpomognutih paravonjim formacijama iz Srbije tzv. Šešeljevcima i vojnim kapacitetima Jugoslovenske narodne armije. Oružani napad je započeo u periodu maj-juni 1992. godine. Konkretno, Vijeće se u to uvjerilo saslušavši svjedoke Eseta Muračevića i Ahmeda Hidu koji su bili stanovnici Vogošćanskog naselja Svrake, te svjedoka Fikreta Išćerića, Ramize Kolar i Muje Abaza.

Svjedok Eset Muračević i Ahmet Hido naveli su da je u maju 1992. godine započeo oružani napad na opštine Vogošća, Sokolac, Ilijaš, odnosno na naselja na teritoriji tih opština, uključujući naselja Nahorevo, Gornja Bioča, Svrake, Semizovac itd. Ovo su bila područja gdje je živjelo pretežno Bošnjačko stanovništvo. Nakon zauzimanja područja, konkretno Vogošće, civilno Bošnjačko stanovništvo je ili protjerano ili zatvoreno u logore.

Svjedok Eset Muračević između ostalog navodi da je živio u naselju Svrake, opština Vogošća do napada i u to vrijeme je obnašao dužnost sekretara Mjesne zajednice Svrake. Navodi da je 2. maja 1992. godine započeo oružani napad Srba potpomognutih kapacitetima vojske Jugoslovenske narodne armije (JNA) iz područja Mjesne zajednice Semizovac, gdje se nalazila kasarna JNA. Napad se nastavio i sa okolnih brda oko sela Svrake, Paljevo, Ravne, Krivoglav i susjednih sela. Oružani napad izvodio se kako iz pješadijskog, tako i iz artiljerijskog oružja. Naselje je granatirano tenkovima, a i u nekoliko navrata bombardovano je i avionima. U selu tada uglavnom nije bilo nikakvih vojnih formacija, izuzev pripadnika lokalne policijske stanice. Svi ostali su bili civili. U samom napadu na selo koji je trajao do 4. maja, poginulo je jedno lice, a četvorica ranjeno. Svjedok dalje navodi da su napadu prethodile višemjesečne aktivnosti raznih najava, ultimatumata datih nesrpskom stanovništvu, pa su ljudi stoga bili uplašeni i uglavnom sklonjeni u svojim kućama i podrumima. Tako je 4. maja, putem megafona pozivano svo stanovništvo da izađe iz sela. Jedan dio građana je izašao prema Tuzli, a jedan dio nije uspio izaći. Oni koji nisu uspjeli izaći, kako svjedok navodi, uključujući i njega, tadašnje njihove dugogodišnje komšije, Srbi su zatvorili u kasarnu Jugoslovenske narodne armije u Semizovcu. Tu je bilo više stotina građana smještenih u jedan poluotvoreni hangar, odakle je započelo odvođenje u logore. Svjedok navodi da je najprije odveden u logor „Bunker“, a potom prebačen u logor Planjina kuća. Svjedok je opisao da je u logorima u kojima je boravio, bilo zarobljeno mnogo, uglavnom muškaraca. U Planjinoj kući, kako navodi, u jednom momentu je bilo i do 200 ljudi. Uslovi pod kojima su boravili bili su jako loši, slabo su se hranili, higijena je bila loša, a svakodnevno su odvođeni na prinudne radove ili su odvođeni da bi bili korišteni kao živi štit za vrijeme borbe srpskih snaga i Armije BiH.

Svjedok Ahmet Hido je također stanovnik Vogošćanskog naselja Svrake. Prije rata zaposlen u Tvornici automobila Sarajevu, skr. TAS u dijelu pogona sklapanja automobila. Navodi da je tokom aprila 1992. godine, pošto je bio član Savjeta Mjesne zajednice Svrake, primijetio je da se Srbi počinju okupljati i da počinje vladati neprijateljska atmosfera između Bošnjaka i Srba na tom području. Svjedok također navodi da je jedne prilike Nebojša Špirić, zamjenik upravnika logora Bunker, prolazeći kroz selo sa megafonom, pozivao mještane da predaju oružje, jer su neki imali lovačke puške, a neki nešto zaostalog naoružanja još iz rezervnog sastava policije. Svjedok je također naveo kako se svo Bošnjačko stanovništvo predalo, jedan dio je autobusima prebačen na dio teritorije koji je kontrolosala Armija BiH i to uglavnom žene i djeca, dok su muškarci zatvoreni u kasarnu JNA u Semizovcu.

Svjedok Fikret Išćerić navodi i da je u tom periodu kompletno Sarajevo bilo blokirano i da niko nije mogao izaći i ući u grad. Svjedokinja Ramiza Kolar također navodi da su u periodu maj-juni 1992. godine svi muslimani dobili otkaz u TAS-u, gdje je i ona radila u to vrijeme.

Svjedok Mujo Abaz u svom iskazu na glavnom pretresu, navodi da je u oktobru 1992. godine, među zatvorenicima podjeljena novina „Srpski glas“, u kojoj je pisalo da predsjednik Republike Srpske doktor Radovan karadžić naređuje da svi muslimani koji žele napustiti „srpsku“ državu to mogu učiniti uz dobrovoljni pristanak da svu svoju imovinu koju posjeduju, predaju Republici Srpskoj.

Dokazi upućuju da je ovim napadom bilo obuhvaćeno područje više opština u okolini Sarajeva, gdje su uglavnom živjeli Bošnjaci muslimani, te da je napad izveden oružanim sredstvima JNA, na što ukazuje iskaz svjedoka Muračevića. Sama činjenica da je stanovništvo Bošnjačke nacionalnosti pozivano da preda oružje govori u prilog tome da napad nije bio usmjeren na konkretne pojedince, već na određenu etničku grupu ljudi, koju se time htjelo onespособiti da pruži otpor napadu koji će uslijediti. Samim tim, napad dobija karakteristike rasprostranjenog, jer je usmjeren na teritoriju više opština, a ne na pojedine manje lokacije. Nadalje, u toku napada korišteno je teško naoružanje i borbeni avioni koji su po naselju dejstvovali iz svih pravaca. Civilno Bošnjačko stanovništvo koje se zateklo predavalo se i bivalo prebačeno u kasarnu tadašnje JNA u Semizovcu, odakle su dalje premješteni u logore Planjina kuća, Bunker i druge. Takav plan nije bio evidentno plan pojedinca, već politička kreacija tadašnje vlasti, a koji zaključak proizilazi i iz nedvosmislene poruke tadašnjeg predsjednika Republike Srpske. Korištenje

svih dostupnih sredstava od strane i političkih i vojnih struktura, kao što su najprije otpuštanje Bošnjaka sa radnih mjesta, njihovo razoružavanje, direktno ili indirektno protjerivanje, stvaranje nepodnošljivih uvjeta za život Vijeću jasno ukazuje da je napad bio i sistematičan. Na osnovu iskaza svih saslušanih svjedoka optužbe, Vijeću je jasno da su uslovi života za Bošnjake koji su se nalazili na teritoriji pod kontrolom srpskih snaga u tom periodu bili teški i gotovo nepodnošljivi, a mnogi su tada i izgubili živote ili im je teško narušeno fizičko i duševno zdravlje.

Na osnovu iskaza svjedoka Muračevića i Hide koji su naveli da je stanovništvo bilo pozivano da preda naoružanje, jer su neki od njih imali ili lovačke puške ili nešto zaostalog oružja iz rezervnog sastava policije, Vijeće je nedvojbeno utvrdilo da napad nije bio usmjeren na Bošnjačke vojne formacije, već na Bošnjačko civilno stanovništvo, jer prema definiciji pojma "civil" koja proizilazi iz člana 3. stav 1. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, koja se primjenjuje u BiH temeljem Anexa 6. Dejtonskog mirovnog sporazuma za BiH, a koji se prema praksi MKSJ-a smatra djelom međunarodnog običajnog prava (Kunarac, Kovač i Vuković - Žalbeno vijeće, presuda od 12.06.2002. godine, paragraf 68), te koji definira koje osobe potpadaju pod zaštitu konvencije „civilni su osobe koje ne uzimaju učešća u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i/ili osobe izbačene iz borbenog stroja“ (MKSJ, Blagojević i Jokić - Pretresno vijeće, 17.01.2005. godine, paragraf 544), a tu se podrazumijevaju i lica onesposobljena za borbu.

Na osnovu izvedenih dokaza, Vijeće je utvrdilo postojanje rasprostranjenog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, u trajanju od aprila 1992. godine, pa tokom perioda koji je relevantan za optužbe. Napad je bio rasprostranjen imajući u vidu da je obuhvatao područja općina Vogošća, Nahorevo, Ilijaš, Sokolac, kao i naselja na njihovom teritoriju, tačnije Nahorevo, Semizovac, Gornja Bioča, Svrake, Podlugovi. Također je bio i sistematičan jer se sastojao od niza radnji koje su se ponavljale kako bi se ohrabrilo nesrpsko stanovništvo da napusti područje, a iste je provodila Vojska Republike Srpske i drugi koji su s njima zajedno djelovali putem artiljerijskog granatiranja i zračnih napada na područja koja je naseljavalo nesrpsko stanovništvo, verbalne prijetnje i naredbe za napuštanjem područja, oduzimanje lične imovine u vlasništvu nesrpskog stanovništva, te prijetnjama onima koji su ostali, uz zatvaranje mnogih u nečovječnim uslovima, protjerivanje drugih protiv njihove volje, i jedne izrazito javne kampanje terora koja je sprovedena protiv onih koji su pokušali da ostanu živjeti u svojim domovima.

U kritično vrijeme obuhvaćeno optužnicom Tužilaštva optuženi Damjanović je bio pripadnik Vojske Republike Srpske. To proizilazi iz Izvoda VOP 8- OSA Vojske Republike Srpske iz kojeg se vidi da je optuženi u kritičnom vremenskom periodu bio pripadnik VRS. To također proizilazi i iz iskaza svjedoka Ognjena Sikiraša koji je naveo da je optuženi Damjanović bio redovni pripadnik srpskih snaga, te navodi da je VOB 8 dokumentacija koju je vodila vojske Republike Srpske o prisustvu svih vojnika koji su mobilisani u Vojsci RS. Tako da je nepobitna činjenica da je optuženi bio dio jedne dominirajuće armijske formacije koja je izvršila napad. Svi svjedoci navode da je optuženi nosio uniformu i oružje u područjima pod neposrednom kontrolom srpskih snaga. Slobodno se kretao područjem, te je djelovao u gradovima i selima, kao i u i oko logora, prvenstveno logora „Bunker“ i „Planjina kuća“.

Postoji dalje veza između djela optuženog i napada na civilno stanovništvo, odnosno da su postupci i činjenja optuženog, bili u direktnoj vezi sa napadom i to je Vijeće zaključilo iz više razloga. Naime, optuženi je bio pripadnik srpske vojske i nije mogao ne biti upućen u tekuća dešavanja zbog same masovnosti napada i sveobuhvatnosti djelovanja srpskih snaga na teritoriji pod njihovom kontrolom. Također, optuženi je sasvim sigurno zbog svih nastalih okolnosti u to vrijeme znao da je stanovništvo koje se nalazilo u logorima, bilo Bošnjačko stanovništvo. Činjenja optuženog opisana u svim tačkama optužnice za koje je osuđen, osim tačkaka 2) i 5) optužnice, su direktni nastavak sveukupnih dešavanja na području i ponašanje optuženog je nesumnjivo dio tog napada, jer je konačan ishod napada bio zarobljavanje civila u navedenim logorima, a konkretno prema tim civilima je optuženi počinio navedene zločine. Činjenica da je optuženi imao pristup mjestima gdje su civili bili zarobljeni, te da je zapravo zloupotrebjavao njihovo prisustvo u logorima gdje su se našli upravo uslijed tog napada.

Kada je u pitanju veza između djela optuženog opisanim u tačkama 2) i 5) optužnice i napada, obzirom da se u događajima opisanim u ovim tačkama nije radilo o zarobljenim civilima, već o licima koja su se nalazila u svojim domovima u kritično vrijeme, Vijeće smatra da su i u ovom slučaju djela optuženog povezana sa napadom, obzirom da je odvođenje lica iz tačke 2), te mučenje Taiba Kodžage i silovanje njegove supruge Nafile što je opisano u tački 5) optužnice nastupilo nakon što je započeo širok i sistematski napad srpskih snaga na nabrojane teritorije. Činjenica je da su odvedena lica Salihović Bekir i Bajramović Muharem, te Nafila i Taib Kodžaga bili manjinska nacionalna skupina na napadnutoj teritoriji. Ta lica iako se u vrijeme počinjenja opisanih radnji nisu nalazila u logorima, zbog same činjenice da je optuženi imao slobodan i nesmetan pristup njihovim kućama i

zbog činjenice da su oni bili pripadnici manjinske nacije koji nisu napustili teritoriju pod kontrolom srpske vojske, optuženi je nesumnjivo znao njihov položaj u to vrijeme i to je koristio zloupotrebljavajući svoju nadmoć.

Relevantni dokazi navedeni za svaku od dole navedenih tačaka optužnice potvrđuju da je Dragan Damjanović učestvovao u teroriziranju nesrpskog stanovništva u selima i logorima u kritično vrijeme i na kritičnim lokacijama. Bio je prisutan da vidi oružani napad na Bošnjačka sela i gradove, uslove u logorima, pljačkanje domova nesrpskog stanovništva, te prijetnje i fizičko zlostavljanje nesrpskog stanovništva u logorima i u selima. Ne samo da je bio prisutan tokom ovih aktivnosti, već je u njima lično i učestvovao, te je morao znati za napad. Svjesno je za svoje žrtve birao Bošnjake muslimane, kako to potvrđuju njegovi verbalni napadi i karakterizacija korištenjem pogrdnih naziva za koju je nesumnjivo utvrđeno da je usmjerena protiv Bošnjaka muslimana. Svako pojedinačno djelo optuženog za koje je proglašen krivim od strane Vijeća, a na osnovu izvedenih dokaza, počinjeno je od strane optuženog dok je bio pripadnik Vojske Republike Srpske, i to usmjereno protiv civila, kako se taj termin zakonski definira. Svako ovo djelo je produbilo rasprostranjene i sistematične napore da se terorizira i zlostavlja nesrpsko civilno stanovništvo na tom području, da ih se liši slobode i imovine, kako oni ne bi putem protjerivanja, bijega, zatvaranja ili smrti više bili u mogućnosti da nastave živjeti na navedenim lokacijama.

Zbog svega navedenog, Vijeće sa sigurnošću zaključuje da su se inkriminirane radnje dogodile u vrijeme širokog i sistematičnog napada od strane Vojske Republike Srpske na civilno stanovništvo, te da je optuženi djelujući svojim radnjama u sklopu takvog napada, znao da su njegova djela dio takvog napada. Vijeće je utvrdilo da je Dragan Damjanović počinio sve inkriminacije iz optužnice u obimu u kojem je to ovo Vijeće utvrdilo, i detaljno je obrazložilo da su počinjenjem ovih djela ispunjeni opći elementi krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. ZKP BiH, tačnije postojanje širokog/sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, te svjesno učešće u takvom napadu od strane optuženog kroz učinjenje djela navedenih u optužnici.

B. Pojedine tačke optužnice

Kada su u pitanju posebne radnje kojima se stiču sva obilježja ovog krivičnog djela, Vijeće je na osnovu slijedećih dokaza zaključilo da je optuženi počinio krivična djela kako je to izrekom ove presude naznačeno.

Da je optuženi krivično odgovoran za tačku 1) osuđujućeg djela presude, a koja se odnosi na izdvajanje pet lica i to: Muharemović Nezira, Muharemović Hasana, Pandžić Ismeta, Pandžić Asima i Šabanović Nasufa iz grupe od više lica, te njihovo odvođenje prema prvim borbenim linijama na Žuč u toku mjeseca jula 1992. godine, proizilazi iz iskaza svjedoka optužbe Mensura Pandžića, Fikreta Išerića, Zejnila Muharemovića, Muhameda Ruhotina, Zijada Šabanovića koji su neposredni su očevici i osobe su koje su se nalazile u grupi od 20-30 osoba u kamionu koji ih je prevezio na lokalitet Reljevo u blizini brda Žuč na prinudne radove radi obavljanja teških fizičkih poslova koji su se sastojali u izgradnji puta. Svjedoci nisu saglasni u broju ljudi koji su to jutro krenuli na prinudne radove, međutim svi su saglasni da je optuženi Damjanović izdvojio 5 lica i da ih je vratio u kamion, odvezavši se zajedno sa njima prema Golom brdu, a to je ključna okolnost. Prema kazivanju svjedoka Muhameda Ruhotina, tog jutra 23.06.1992. on i ostali zarobljeni u logoru Bunker, izdvojeni su u grupu od oko 20 ljudi, izdvojio ih je Brano Vlačo, tadašnji komandir logora Bunker. Dobili su krampe i lopate i kamionom su krenuli prema brdu Žuč radi popravke puta. Prije samog brda zaustavljeni su od strane nepoznatih uniformisanih lica i naređeno je svima da siđu s kamiona i da se postroje. Zadnjih pet najbližih kamionu vraćeni su ponovo na kamion, a svjedok se decidno izjasnio da je njihovo vraćanje na kamion naredio Dragan Damjanović kojeg ovaj svjedok prepoznaje u sudnici i navodi da ga je poznao prije rata, njega i njegovu majku. Svjedok dalje navodi da je Damjanović vratio ovih pet lica na kamion i rekao da idu da ukopaju cit. „konja kojeg je ubila granata“. Kamion je otišao prema prvim linijama na brdu Žuč, tačnije dijelu naziva Golo brdo, zašavši za krivinu. Nakon što se kamion izgubio iz vida poslije 5-10 minuta, svjedok navodi začula su se dva kratka rafala. Kamion koji je odveo ljude, vratio se kad je već pala noć, a nijedno od odvedenih pet lica se nije vratilo. Kasnije je čuo da je jedan od njih Hasan Pandžić zasigurno mrtav, ali za ostale ne zna. Ovo kazivanje potvrđuje do u detalje i svjedok Zijad Šabanović koji je dodatno tome naveo i da je Dragan Damjanović nakon što su ova lica ponovo vraćena na kamion, sjeo do vozača i da su otišli. Svjedok Šabanović također navodi prezimena petorice odvedenih lica i to: dva Pandžića, dva Muharemovića i njegov brat Nasuf Šabanović. Ostala tri svjedoka Mensur Pandžić, Fikret Išerić, Zejnil Muharemović također potvrđuju na istovjetan način isti događaj kojem su također bili očevici. Svjedok Zejnil Muharemović također opisuje optuženog Damjanovića u vrijeme kada je ova grupa od 30 – tak lica dovedena do jedne lokacije na brdu Žuč, navodeći da je te prilike Damjanović bio jako ljut i bijesan iz svjedoku nekog nepoznatog razloga. Na sebi je imao plavi pancirni prsluk, dugu bradu i „šajkaču“ sa kokardom, sa sobom je imao i puškomitraljez. Ovaj svjedok dalje navodi da nakon što je grupa pristigla i

nakon što su sišli s kamiona, svjedok je odmah prepoznao Damjanovića koji je tamo već stajao i salutirao komandiru straže Peđi Jovanoviću. Svjedok optuženog Damjanovića dobro poznaje još od prije rata, jer su zajedno služili vojni rok u Ljubljani. Ovaj svjedok je potvrdio da je lično Dragan Damjanović tog dana izdvojio i odveo pet lica i to: njegovog brata Hasana Muharemovića, Nasufa Šabanovića, Nezira Muharemovića, Ismeta Pandžića i Hasana Pandžića. Svjedok Muharemović navodi da su se, nakon što se ovih pet lica nije vratilo, počeli raspitivati šta je s njima. Najprije su dobivali odgovore kako su u Rajlovcu, zatim da su razmjenjeni i slično, međutim, ti ljudi nikad nisu nađeni. Saglasno kazivanju nabrojanih svjedoka, i svjedok Fikret Iščerić opisuje događaj na istovjetan način. Tome dodaje da optuženog tada nije poznao, ali da ga sa sigurnošću prepoznaje u sudnici kao osobu koja je odvela ovih pet ljudi. Dakle, nakon što je Vijeće saslušalo ove svjedoke, nema dileme da je optuženi Dragan Damjanović zasigurno bio na kritičnoj lokaciji na brdu Žuč u kritično vrijeme, da je izdvojio nabrojanih pet lica iz grupe zarobljenika i da je te prilike sa njima krenuo istim kamionom kojim je ova grupa dovedena, prema prvim borbenim linijama sa zadatkom da ovih pet lica ukopa konja, što se potvrdili svi nabrojani svjedoci.

Dalje, neophodno je razriješiti gdje su ova lica odvedena i sa kojom namjerom. Svjedoci odbrane Branislav Kutlača i Ognjen Sikiraš svjedočili su na okolnosti iz ove tačke optužnice. Oba svjedoka su početkom juna regrutovani u redove Vojske Republike Srpske. U vrijeme događanja koja su predmetom optužnice, isti su bili vojnici, raspoređeni u rovovima sa srpske strane linija na brdu Žuč. Oba ova svjedoka su saglasna da je jedne prilike dok su bili na liniji poginuo konj od nagazne mine tako što je otišao u minsko polje koje je razdvajalo dvije neprijateljske borbene linije, a kako je leš konja nakon nekoliko dana već počeo da se raspada, osjećao se neprijatan miris. Svjedoci navode kako je komandir Boro Radić naredio da se konj zakopa. Međutim, ova dva svjedoka nisu saglasna u ključnoj okolnosti ko je doveo ova lica u minsko polje.

Svjedok Kutlača navodi da je nekad sredinom juna konj nagazio na minu u blizini linija koje su držali Srbi na brdu Žuč. Mina je eksplodirala i usmrtila životinju na nekih 30-tak metara od svjedoka i 30 metara ispred rovova. Boro Radić, komadant tog dijela linije je rekao da će konj biti zakopan. Svjedok je sa Borom vidio neku četvoricu ili petoricu da sahranjuju konja, ali ne zna ko su oni bili. Kasnije je čuo da su ta lica nestala. Svjedok Kutlača navodi da je komadant Radić doveo tu četvoricu, petoricu i da su došli pješice. Dragan Damjanović, prema kazivanju ovog svjedoka nije bio sa Borom, niti sa petoricom muškaraca. Svjedok ga nije vidio. Svjedok ne zna kada je to bilo, da

li oko podne ili ranije. Ova dovedena lica nisu bila naoružana, a Boro je u tom momentu stajao kod rovova, odnosno nekih 30 metara lijevo od svjedoka. Svjedok misli da je Dragan Damjanović bio u rovu lijevo od svjedoka dok se sahranjivao konj.

Svjedok Ognjen Sikiraš navodi kako je bio dio male grupe vojnika koja je boravila u tom dijelu rova. Grupa se sastojala od četvorice vojnika, od kojih je jedan bio Dragan Damjanović. Nasuprot kazivanju svjedoka Kutlače, svjedok Sikiraš navodi da je vidio kako je komandir poslao optuženog Damjanovića da dovede nekoliko zarobljenika za zakopaju konja. Svjedok navodi da je komandir ovo naređenje izdao oko 12.00. On dalje navodi da je vidio kako optuženi dovodi ljude i predaje ih komandiru. Svjedok navodi da je to posmatrao stojeći na rubu rova, a optuženi Damjanović je bio 5 metara udaljen od svjedoka.

Iz iskaza ova dva svjedoka, jedna činjenica je u suglasju sa iskazima svjedoka optužbe koji su svjedočili na ove okolnosti, a to je da je ovih pet lica odvedeno prema prvim borbenim linijama na brdo Žuč. Ova dva svjedoka odbrane saglasno potvrđuju i da je konj stradao našavši se u minskom polju koje je razdvajalo dvije neprijateljske borbene linije na brdu Žuč. Ovi svjedoci saglasni su i u kazivanju kako je grupa od pet nenaoružanih lica dovedena u minsko polje da zakopaju konja. Ovi iskazi saglasni su i sa kazivanjem svjedoka optužbe Muhameda Ruhotine, a što su potvrdili i ostali svjedoci optužbe, a to je da je ovih pet ljudi izdvojeno i odvedeno sa zadatkom da zakopaju stradalog konja.

Također je još jedna činjenica nedvojbeno utvrđena, a to je da je optuženi Damjanović bio na borbenoj liniji na Žuči gdje su se nalazila ova dva svjedoka i oba su ga vidjela u kritičnom periodu. Međutim, ova dva svjedoka dala su kontradiktorne izjave u pogledu ključne okolnosti - da li je optuženi Damjanović viđen kako dovodi ova lica. S tim u vezi, Vijeće smatra da je iskaz svjedoka Sikiraša koji je rekao da je vidio kako je komandir poslao optuženog Damjanovića da dovede nekoliko zarobljenika za zakopaju konja, te kako je vidio da optuženi dovodi ljude i predaje ih komandiru, uvjerljiviji od iskaza svjedoka Kutlače koji je rekao nije vidio optuženog kako dovodi ovu grupu od pet lica na liniju. Razlika u iskazima svjedoka bi mogla biti rezultat povoljnije pozicije svjedoka Sikiraša sa koje se pruža bolji pogled. Moguće je da svjedok Kutlača nije vidio Dragana Damjanovića jer je postao svjestan događaja tek nakon što je Dragan Damjanović predao petoricu lica komandiru. U svakom slučaju, Vijeće smatra da je iskaz svjedoka Sikiraša potkrijepljen iskazima drugih navedenih svjedoka i da je vjerovatniji od iskaza svjedoka Kutlača. Ta

činjenica koju potvrđuje Sikiraš da je optuženi otišao da dovede zatvorenike da zakopaju konja, konzistentno je i sa iskazima optužbe koji su naveli da je optuženi odveo grupu ljudi prema prvim linijama na brdu Žuč radi istog zadatka.

Svjedoci odbrane su dali nesigurne i konačno oprečne iskaze kada je u pitanju pokušaj navoda odbrane da dokaže relevantnost okolnosti postojanju još jednog lica istog imena i prezimena kao optuženi Dragan Damjanović, te da lice kojem se sudi nije taj koji je počinio krivična djela za koja ga se tereti. Optuženog Dragana Damjanovića, prepoznali su kao istu osobu sa kojom su boravili u rovovima, te dali kontradiktorne iskaze u smislu vremenskog trajanja njihove zajedničke službe, kao i slobodnog vremena raspoloživog za počinjenje inkriminiranih radnji. Međutim, njihovi iskazi se razlikuju po pitanju vremena koje je Dragan Damjanović mogao provesti van rova, a iskaz svjedoka Sikiraša potvrđuje da je Dragan Damjanović, koji je bio prisutan u sudnici, isto lice koje je i dovelo zatvornike da zakopaju konja, te time potvrđuje iskaze svjedoka optužbe koji su vidjeli optuženog Dragana Damjanovića kako odvodi zatvorenike da zakopaju konja. Značajan broj svjedoka optužbe je prepoznao optuženog, od kojih su ga neki poznavali od prije rata, a neki koji, iako ga nisu od ranije znali, prepoznali su ga u sudnici.

Nadalje, optužnica optuženog Damjanovića tereti za ubistvo odvedenih pet lica. Međutim, nasuprot navodima iz optužnice u vezi sa ovom tačkom, Vijeće nije na pouzdan način moglo utvrditi da je optuženi odgovoran za smrt ovih lica koja se navodno dogodila nakon njihovog odvođenja. Svjedok optužbe Ahmed Hido tvrdi da je u razgovoru između stražara koji ga je čuvao dok je kosio travu kod izvjesnog Duška Jovandžića i zeta pomenutog Jovandžića, čuo da ih je ubio optuženi. I svjedok optužbe Abid Pandžić također je svjedočio na iste okolnosti. Međutim, on nije bio siguran u svoj iskaz tokom svjedočenja u pogledu broja odvedenih lica, te načina na koji su odvedeni. Ovaj svjedok je također naveo da je ova izdvojena lica, optuženi natjerao da trče pucajući im iznad glave. Međutim, kako je iskaz ovog svjedoka u odlučujućem dijelu kontradiktoran, te kako nije potvrđen od strane ostalih saslušanih svjedoka, Sud ga nije mogao u cijelosti prihvatiti kao pouzdan i na njegovom iskazu temeljiti svoju odluku. Također, iz drugih iskaza svjedoka optužbe po ovoj tački, jasno je da sva njihova saznanja proizilaze iz posrednih saznanja, odnosno da su čuli kako je optuženi ubio ovih 5 lica. Ovi iskazi predstavljaju posredne dokaze na kojima se bez ostalih direktnih i potkrepljujućih dokaza ne može zasnivati osuda, te je stoga Vijeće zaključilo da Tužilaštvo Sudu nije pružilo dovoljno dokaza da je optuženi odgovoran za smrt ovih lica. Stoga, kako izvedeni dokazi na pouzdan način ne potvrđuju da je optuženi počinio

radnju lišenja života ovih lica za koje se također tereti optužnicom, to je Vijeće u tom dijelu, činjenični navod optužnice prilagodio izvedenim dokazima i odlučilo kao u izreci.

Činjenica koja je međutim nepobitna je da je optuženi viđen kako izdvaja lica iz grupe ljudi, vraća ih na kamion i odvozi prema minskom polju na borbenim linijama na brdu Žuč da bi zakopali uginulog konja. Kako Sud u skladu sa članom 280. stav 2. ZKP BiH nije vezan tužiocovom pravnom kvalifikacijom krivičnog djela, zatim kako je nesporno utvrđena činjenica da je optuženi odveo ovih pet lica prema prvim borbenim linijama na brdu Žuč gdje je utvrđeno da se nalazilo minsko polje, to sve predstavlja nečovječno djelo samo po sebi i slične je prirode ostalim djelima iz člana 172. stav 1. KZ BiH. Na osnovu pouzdanih dokaza, Vijeće je utvrdilo da je Dragan Damjanović odveo pet lica u minsko polje na Žuči, gdje se od njih očekivalo da zakopaju mrtvog konja. Navedeni zatvorenici su protiv svoje volje odvedeni od strane Dragana Damjanovića da obavljaju radove na lokaciji koja je opasna po život. Samim tim što je riječ o minskom polju koje se nalazi na prvim borbenim linijama, fatalnost ovakvih okolnosti je bila očita, kako zatvorenicima koji su se u njima našli, tako i Draganu Damjanoviću pod čijom su kontrolom odvedena lica i bila. Prisiljavanjem zarobljenika u minsko polje na prvim linijama, koje je po svom karakteru opasno i nepredvidivo okruženje sa velikom vjerovatnoćom nastanka tjelesne povrede koja može uključivati i smrtni ishod za osobu koja se nađe u takvom okruženju, gdje ostaci konja održavaju smrtonosne efekte takvog okruženja, Dragan Damjanović je zatvorenike izložio strahu i teroru, te ih stavio u situaciju opasnu po život pa je optuženi Damjanović sa namjerom nanošenja velike patnje žrtvama odvođenjem ovih lica na zadatak koji se sastojao od ulaska u minsko polje i zakopavanja uginule životinje, postupao iz direktnog umišljaja imajući svijest da svojom radnjom žrtvama nanosi velike patnje i htijući izvršenje te radnje, on je nesumnjivo počinio krivično djelo Zločina protiv čovječnosti – odvođenje u minsko polje iz tačke k) stava 1. člana 172. KZ BiH koja se odnosi na činjenje drugih nečovječnih djela.

S tim u vezi važno je napomenuti zašto se Vijeće opredjelilo za kvalificiranje ovakvog postupanja kao djela koje potpada pod ostala nečovječna djela prema navedenoj odredbi. Vijeće je utvrdilo da je Dragan Damjanović počinio krivično djelo drugačije inkriminacije od one koja je navedena u optužnici, i da je kriv za radnje drugih nečovječnih djela pobrojanih u članu 172. stav 1. k) KZ BiH. Elementi počinjena nečovječnih djela iz tačke k) stava 1. člana 172., pored onih navedenih u stavu 1. člana 172. su sljedeći:

- 1. da postoji nečovječno djelo*
- 2. da djelo nije drugačije navedeno u članu 172.*

3. da je djelo slične prirode drugim djelima definiranim članom 172.
4. da djelo je počinjeno u namjeri nanošenja
 - a) velikih patnji ili
 - b) ozbiljnih fizičkih ili psihičkih povreda ili narušenje zdravlja
5. da su počinjenjem ovog djela, žrtvama nanesene
 - a) velike patnje ili
 - b) ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenje zdravlja.

Nije slučajno da odredbe člana 172. stav 1. KZ BiH nisu taksativne. Navedena odredba KZ-a je istovjetna odredbama Statuta MKSJ-a i tumačenjima koje je dao MKSJ, a koja su primjenjiva u ovom slučaju. MKSJ navodi objašnjenje u (predmetu Kupreškić i dr.- Pretresno vijeće, presuda od 14.01.2000. godine, stav 563.) o istovjetnoj odredbi Statuta MKSJ-a koji stav navodi: „Fraza „ostala nečovječna djela“ namjerno je smišljena kao rezidualna kategorija, zato što se smatralo da je nepoželjno za ovu kategoriju da se iscrpno nabraja. Iscrpna kategorizacija bi naprosto stvorila mogućnost za izbjegavanje slova zabrane.“ MKSJ smatra da „nečovječna djela“ prirode slične kategorijama zločina protiv čovječnosti uključuju na primjer i ponižavajuće postupanje, prisilno premještanje i prisilna prostitucija (Kvočka i dr., 02.11.2001. god., paragraf 208.), te korištenje kao „živog štita“ (Kordić i Čerkez, 25.02.2001. godine, paragraf 256.). Posljedice počinjena nečovječnog djela moraju biti ozbiljne, ali ne i dugoročne. (Krnojelac, Mr 15 202, paragraf 131.) Uvjet duševnog stanja počinioca mora sadržavati namjeru nanošenja velikih patnji i ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja; ili znanje da postoji velika vjerovatnoća da će takvo djelo prouzročiti jednu od navedenih posljedica u kombinaciji sa bezobzirnošću (svjesnim nehatom) da li će do takve posljedice doći ili ne (Krnojelac, at paragraf 132).

Pouzdana dokazi upućuju da je Dragan Damjanović odveo ovih pet lica, zatvornika koji su već u potpunosti bili pod njegovom kontrolom, na prve linije na Žući, s namjerom da ih prisili na izvršavanje opasnog i uvredljivog zadatka koji se sastojao od ulaska u minsko polje i kopanja groba, sakupljanja i odlaganja u isti ostataka konja u fazi raspadanja, a kojeg je koji dan ranije usmrtila mina. Sam čin dovođenja zatvorenika na prve linije radi obavljanja prisilnih radova, koji je sam po svojoj prirodi gnusan, i to još u minsko polje, predstavlja nečovječno djelo. Svjedoci optužbe su potvrdili u svojim iskazima da im je Dragan Damjanović naveo razloge odvođenja ove petorice u momentu kada ih je izdvojio iz grupe, a svjedoci odbrane se sjećaju da su

petorica muškaraca došli na prvu liniju, te su potvrdili da su ova lica dovedena da zakopaju raspadajuće ostatke konja kojeg je na par dana ranije usmrtila mina u minskom polju. Konj je ostavljen da trune u minskom polju, na samo par metara od rovova, jer su svi vojnici znali da je zadatak sahranjivanja ovih ostataka isuviše opasan i gadan da bi ga izvršio bilo koji od pripadnika vojske. Optuženi Damjanović je imao namjeru da petorici zatvorenika nanese velike patnje tako što će ih dovesti na datu lokaciju u kritično vrijeme radi obavljanja navedenog zadatka. Vijeće zaključuje da su uznemirenost, strah i teror koje je proizvelo razmišljanje i konkretno obavljanje zadatka, nanijeli petorici zarobljenika velike patnje. Zbog svega navedenog, Vijeće je utvrdilo da je Dragan Damjanović počinio krivično djelo Zločina protiv čovječnosti - druga nečovječna djela prema tački k) stavu 1. člana 172. KZ BiH.

Kada je u pitanju tačka 2) optužnice, dokazi na kojima Sud zasniva osudu i postojanje krivične odgovornosti optuženog za ovu tačku optužnice su iskazi svjedoka očevidaca – supružnika Ramize i Salke Kolar, te iskaz svjedoka Jove Kuburića koji potvrđuje njihovo kazivanje na osnovu sopstvenog opažanja. Svjedokinja Ramiza Kolar je direktni očevidac događaja opisanog u tački 2. optužnice, kada je iz njene neposredne blizine posmatrala kako optuženi Damjanović odvodi ova dva lica zajedno sa osobom zvanom Mićo četnik. Svjedokinja, inače prijeratni stanovnik opštine Vogošća, nastanjena u ulici Skendera Kulenovića 73, navodi kako je poznavala optuženog od ranije iz viđenja dok je radila kod izvjesnog Ferida Ohrana, Dragan Damjanović je tada bio autoprevoznik. Svjedokinja navodi da je optuženi Damjanović došao jedan dan u julu sa Mićom četnikom iz Srbije kako su ga nazivali, u ulicu Skendera Kulenovića, sa automobilom „stojadin“ žute boje i vidjela je kako njih dvojica izvode iz zgrade susjedne zgradi u kojoj je ona stanovala Bekira Salihovića i stavljaju ga u auto. To je sve promatrala sa svog prozora koji prizor se odvijao ispred zgrade udaljenosti nekih 15-20m vazdušne linije. Vidjela je u tom trenutku i Bekirovu kćerku Elmu, koja istrčavši ispred zgrade vikala „vratite mi tatu“, na što se jedan od njih dvojice okrenuo se i rekao „Ulazi, vrati se, vodimo ih na saslušanje“. Nedugo zatim došli su po drugog komšiju iz njihove zgrade Muharema Bajramovića, sa istim obrazloženjem, da ga vode na saslušanje. Svjedokinja navodi da je, tada bila ispred svoje zgrade zajedno sa svojim ostalim komšijama Srbima i vidjela je kada su ga izveli, svezali mu ruke i odveli ga niz stepenice. Nakon toga, ponovo su se vratili, ona pretpostavlja po njenog muža ovaj put, kako navodi jer je još jedini on od muslimana ostao u zgradi. U tom trenutku, svjedokinja navodi, njen muž Salko Kolar je bio kod komšije Jove Kuburića u stanu. Dvojicu odvedenih više nikada nisu našli. Svjedok Salko Kolar potvrđuje navode svjedokinje Kolar

navodeći da je taj dan optuženi Damjanović došao sa Mićom u žutom „stojadinu“. Svjedok navodi da je vidio odvođenje Bekira Salihovića iz svog stana, gledajući iza zavjese sa svog prozora. Odveli su ga Damjanović kojeg je on poznavao iz viđenja prije rata i Mićo zvani četnik, čuo je plač njegove kćerke i vidio je da je svezan. Odvođenje Muharema Bajramovića također je vidio kada su ga izveli ispred zgrade i odveli prema „stojadinu“. Vidio je obojicu i Damjanovića i lice s njim koje istina nije poznavao, ali pretpostavljao je da je to Mićo četnik, jer prema onome što je znao od ranije iz priča, da su njih dvojica, Damjanović i Mićo četnik bili nerazdvojni u odvođenju ljudi. Svjedok Kolar je tada otišao kod komšije Jove Kuburića kako i on ne bi bio odveden. Svjedok Jovo Kuburić navodi da nije vidio odvođenje ovih lica, ali potvrđuje da je jedne prilike došao Salko Kolar kod njega, preplašen, rekavši mu da su došli da ga vode, između ostalog rekao je „Došao je evo Mićo –četnik traži me“. Svjedok Kuburić za optuženog navodi da ga ne poznaje. Za njega je čuo da je odvodio Bošnjake na prinudne radove i da je sa Mićom četnikom radio „zlodjela“ po Vogošći.

Stoga, na osnovu iskaza Salke i Ramize Kolar, koji na dosljedan i saglasan način potvrđuju ključne činjenice vezane za ovu inkriminiranu radnju, Vijeće bez dileme zaključuje da je optuženi neutvrđenog datuma u junu ili julu mjesecu došao u ulicu Skendera Kulenovića, Vogošća, ušao u zgradu na broju 73. u kojoj su stanovali svjedoci Kolar i Jovo Kuburić, te iz ove zgrade zajedno sa osobom poznatom pod imenom Mićo četnik izveo Bekira Salihovića zavezanih ruku i natjerao ga da uđe u vozilo marke „stojadin“ žute boje i odveo se bez ikakvog obrazloženja osim da ide na „ispitivanje“. Optuženi je u to vrijeme bio naoružan i nosio je uniformu Vojske Republike Srpske. Nedugo zatim, vratio se ponovno sa Mićom i po istom principu odveo Muharema Bajramovića. Od tada se ovim licima gubi svaki trag i do danas nisu nađeni. S ovim u vezi je i iskaz svjedoka Kuburića koji potvrđuje da se Salko Kolar sklonio kod njega u tim momentima i koji na Sudu kazuje svoje posredna saznanja o zloglasnoj optuženikovoju reputaciji kada je u pitanju odvođenje ljudi. Vijeće svoju odluku po ovoj tački optužnice ne temelji konkretno na ovom posrednom saznanju Jove Kuburića, ali ako se ovo posredno saznanje uzme u obzir sa iskazima svjedoka očevidaca, onda je evidentno da optuženi nije prezao od činjenja ovakvih radnji, što potvrđuje i nestanak ovih lica koji su zadnji put viđeni u vrijeme kada ih je on odveo. Evidentno je da je ovakvim i sličnim djelima, optuženi sticao reputaciju vojnika Vojske Republike Srpske čije su aktivnosti uključivale teroriziranje lokalnog nesrpskog stanovništva. Njegovo prisustvo i reputacija su doprinjeli sistematičnom napadu usmjerenom protiv civilnog stanovništva. Nije sporno ni da je to upravo lice optuženo pred ovim sudom, jer su konkretno supružnici

Kolar optuženog Damjanovića poznavali i od ranije, a obzirom da su ga prepoznali u sudnici, Vijeće nema dilemu u pogledu identiteta osobe koja je za ovu inkriminiranu radnju odgovorna.

Relevantni elementi za počinjenje djela radnje „prisilnog nestanka osoba“, za koju se optuženi tereti, a koja su navedena u tački i), stava 1. člana 172., pored onih navedenih u stavu 1. člana 172., su sljedeći:

- 1. da postoji radnja otimanja/hapšenja osoba,*
- 2. da je počinjeno uz pristanak i podršku države ili političke organizacije,*
- 3. da je počinitelj odbio da pruži informaciju o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze odvedene osobe,*
- 4. da ima namjeru da osobe ukloni od zaštite zakona na duže vrijeme.*

Stoga, uzimajući u obzir da je optuženi postupao kao pripadnik Vojske Republike Srpske, evidentno je da je hapseći ljude bez osnova, odbijajući ih informirati gdje ih vodi, rekavši samo da idu „na ispitivanje“, znao u kojem svojstvu postupa i imao je namjeru da ih odvođenjem ukloni od svojevrstne zaštite zakona koju su, koliko-toliko mogli imati u određenoj mjeri imali dok su boravili u Vogošći kao civili i pripadnici manjinske skupine. Postupajući iz direktnog umišljaja, jer je u trenutku vršenja radnje bio svjestan radnje svog činjenja i htio je učinjenje radnje, opisanim radnjama optuženi je nesumnjivo počinio krivično djelo Zločina protiv čovječnosti – prisilni nestanak iz tačke i) stava 1. člana 172. KZ BiH.

Krivična odgovornost optuženog za radnju opisanu u tački 4) optužnice također je, prema mišljenju Vijeća dokazana na nesumnjiv način. O radnjama iz inkriminacije govori svjedok Mujo Abaz koji je direktna žrtva počinjenog krivičnog djela. Svjedok Abaz na pouzdan i iskren način, opisuje način izvršenja i označava optuženog kao počinioca. Izjava ovog svjedoka potkrijepljena je od strane vještaka medicinske struke Dr. Hamze Žuje koji je utvrdio da je ožiljak na licu, odnosno tačnije na nosu i iznad obrve posljedica povrede oštrim mehaničkim predmetom i da nije novijeg datuma. Izvršivši neposredno uvid u ožiljak na opisanom mjestu tokom saslušanja svjedoka Muje Abaza Vijeće se uvjerilo u postojanje povrede kako je to opisano u ovoj tački optužnice. Svjedok Mujo Abaz navodi da je doveden u Planjinu kuću 18.08.1992. godine, odakle je raspoređivan na obavljanje raznih poslova, kao što je nošenje municije i kopanje rovova vojsci na linijama. Optuženog Damjanovića je poznao od ranije. Na dan 30. augusta '92 bio je raspoređen na kopanje rova kod vojnika Milovana Musića. Tog dana na zadatak su došli svjedok sa zarobljenicima Avdom Tirićem, Halkom Suljićem i Atifom

Šuvalijom. Nakon što su pristigli, podjeljena im je hrana. U tom momentu, prema kazivanju ovom svjedoka, prišao mu je optuženi Damjanović i naredio da sjedne, te ga pitao „Šta sam ja tebi uradio?“, na što je svjedok odgovorio da nije ništa. Pri tom je na sebi imao crnu odoru, ima je bradu, šajkaču i kokardu, te opasač sa tri bajoneta i pištolj. Tada je uzeo jedan od ta tri noža i vrhom ga zarezao po nosu tri puta. Kako je krv potekla sa lica, naredio mu je da tanjir sa hranom koju je dobio postavi ispod kako bi se krv slila, te ga zatim natjerao da kašikom jede sopstvenu krv. Nakon toga mu je rekao „Sad ti odoh kući, zaklat' ženu, djecu, donijet' glave da se ovdje malo igramo“. Nakon toga mu je vojnik Musić pružio prvu pomoć i rekao da više ne radi. Svjedok navodi da tom trenutku nije osjećao fizičku bol, jer je bio u strahu da bi Damjanović mogao zaista ispuniti svoju prijetnju, međutim još isto večer je, kada se vraćao sa radova, vidio svoju porodicu, prolazeći pored kuće i uvjerio se da su bili u redu. Svjedok je iz Vogošće je izašao 5.11.1992. godine, nakon što mu je izdata potvrda da je dobrovoljno predao svu imovinu Republici Srpskoj.

O tjelesnoj povredi svjedoka Abaza svoj nalaz i mišljenje dali su vještaci medicinske struke dr. Ilijas Dobrača i dr. Hamza Žujo koji je svoje mišljenje obrazložio na glavnom pretresu dana 13.11. 2006. godine. Vještačenjem je utvrđeno da se povreda svjedoka Abaza nalazi na koži, te da se svrstava u kategoriju lakih tjelesnih povreda. Također, utvrđeno je i da je povreda nanesena oštrim mehaničkim oružjem i da je stara nekoliko godina. Dodatno ovom potkrijepljujućem dokazu, Vijeće je tokom svjedočenja svjedoka Abaza, izvršilo uvid u opisanu povredu i konstatovalo ožiljke na licu svjedoka u predjelu čela i u blizini korjena nosa u obliku križa.

Dakle, cijeneći svaki od ponuđenih dokaza u vezi sa ovom tačkom optužnice, Vijeće nalazi da je iskaz svjedoka-žrtve Muje Abaza iskren i u odlučujućoj mjeri objektivan, te da svjedok logičnim slijedom opisuje kako mu je nanešena povreda i šta se događalo nakon toga. Vještačenje povrede koje su izvršili vještaci medicinske struke i njihova konstatacija da povreda potiče od oštrog predmeta je potkrijepljujući dokaz jer je saglasna tvrdnji svjedoka da mu je nanesena povreda vrhom bajoneta. Vijeće je također imalo priliku uvjeriti se u istinitost navoda svjedoka izvršivši lično uvid u ožiljak na licu, a da je za ovu inkriminiranu radnju odgovoran optuženi, Vijeće zaključuje iz iskaza svjedoka koji je na početku svjedočenja rekao da poznaje optuženog još od prije rata.

Na osnovu karaktera nanesene povrede, te naređenja optuženog svjedoku da konzumira vlastitu krv, zajedno sa prijetnjama po njegovu porodicu, Vijeće zaključuje da je optuženi počinio krivično djelo kako je to navedeno u optužnici.

Relevantni elementi za počinjenje djela mučenja navedena u tački f), stava 1. člana 172. KZ BiH su sljedeći:

- 1. da djelo počinjeno protiv osobe pod nadzorom počinioca;*
- 2. da su djelom žrtvi nanešeni snažna tjelesna ili duševna bol ili patnja*
- 3. da je djelo namjerno*
- 4. da djelo nije posljedica izvršenja zakonskih sankcija.*

Jasno je da su u ponašanju optuženog u odnosu na žrtvu Muju Abaza ispunjena sva zakonska obilježja ove inkriminirane radnje, jer je evidentno kakav karakter ima sam čin sasjecanja nečijeg lica oštrim predmetom pri čemu se osobi ne nanosi samo fizička bol, već i dugoročna duševna bol, obzirom da je takvom povredom i poniženjem obilježena kroz čitav svoj životni vijek zbog nastalog ožiljka koji je neminovno podsjeća na preživjelu traumu. A kako je svjedok Mujo Abaz u odnosu na optuženog u to vrijeme bio u svojevrsnom potčinjenom položaju jer je bio pripadnik jedne manjinske nacije koja je većinskoj naciji služila za obavljanje fizičkih poslova, kao zarobljenik jasno je da je optuženi u tom trenutku žrtvu imao pod svojom kontrolom i ona je bila potpuno prepuštena volji potčinitelja. Fizička bol koja je žrtvi nanesena svojevolumnim činom nasilja usmjerenog protiv njega, praćena je i istovremenom duševnom boli od strane Dragana Damjanovića kada ga je optuženi prisilio da konzumira sopstvenu krv, uz prijetnje da će na brutalan način usmrtiti porodicu žrtve. Ovakva prijetnja je bila još realnija imajući u vidu kapacitet Dragana Damjanovića koji je svojim ponašanjem demonstrirao naročite okrutnosti. Činjenica da žrtva u trenutku kada mu je nanešena povreda nije osjećala fizičku bol predstavlja jasan znak surovosti duševne boli i straha koju je uzrokovala prijetnja po žrtvinu suprugu i djecu. Činjenica i da je ožiljak vidljiv i nakon 13 godina nakon nanošenja povrede, kao i postupanje vojnika kod kojeg je svjedok u tom momentu radio i koji je, uvidjevši u kakvom se stanju nalazi, svjedoku pružio prvu pomoć i pošteditio ga je daljnjih fizičkih napora, dovoljna je da Vijeće zaključi da je navedena povreda praćena snažnom duševnom boli. Jasno je i da je optuženi bio svjestan svog činjenja i da je htio učinjenje tog djela. Vijeće je stoga našlo da je optuženi u odnosu na svjedoka Muju Abaza ovu inkriminiranu radnju počinio iz direktnog umišljaja te je stoga nedvojbeno kriv za izvršenje krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti – mučenje iz tačke f) stava 1. člana 172. KZ BiH.

Kada je u pitanju tačka 5) optužnice, Vijeće smatra da je na nesumnjiv način dokazano i to na osnovu iskaza supružnika Taiba i Nafile Kodžaga, koji su žrtve ove radnje izvršenja, da je optuženi počinio ovo krivično djelo za koje se

tereti. Svjedoci na saglasan način govore o načinu izvršenja ovog krivičnog djela i opisuju događaj koji je za njih još uvijek potresan. Svjedok Taib Kodžaga tokom svjedočenja navodi da ga je početak rata zatekao u kući u Semizovcu, na adresi Stara željeznička stanica broj 18. Dana 6. 05.92 odveden je u logor Bunker gdje je proveo nekoliko mjeseci. Boravak u Bunkeru je teško preživljavao, jer je kako navodi bio je izložen konstantnim maltretiranjima i gdje su uslovi za život bili nemogući. Iz Bunkera je pušten kući u augustu 1992 gdje je živio sa suprugom Nafilom. Kada se vratio, bio je u jako lošem fizičkom stanju. Pet dana nakon njegovog povratka, počeo je pored njegove kuće prolaziti optuženi Damjanović kojeg je on još od prije rata poznao kao mladića, a na glavnom pretresu ga je prepoznao u sudnici. U to vrijeme kad je dolazio, optuženi je bio naoružan pištoljima i noževima. Imao je dužu bradu. S početka prolazeći pored njegove kuće u crvenom „golfu“, najprije je govorio „balijo izađi“. Svjedok nakon što izađe naredi mu da se sagne i gumenim čekićem ga udari po licu i išamara ga, što se ponovilo 3 ili 4 puta. Kritične večeri Dragan Damjanović je došao sa još dvojicom lica Žikom Crnogorcem i Zoranom Berovićem, ispalili su rafal i počeli su urlati, da bi potom kako nisu uspjeli otvoriti vrata, slomili drvo na prozoru u prizemlju i popeli se na sprat gdje su on i supruga spavali. Njega su prvo ugledali i pitali gdje mu je supruga, da bi je nakon što su je pronašli u ormaru gdje se sakrila, izvukli iz ormara, te najprije natjerali dva puta da im napravi kafu, koju je optuženi potom prosipao. Pri tome su ih tukli. Svjedok navodi da je njega tukao isključivo optuženi Damjanović i Žika Crnogorac, optuženi ga je udarao između ostalog najviše pištoljem i tako da je od udaraca bio potpuno krvav i gubio je svijest. Svjedok navodi da je veliki peškir koji je držao bio potpuno krvav, a krvi je bilo i po zidovima. Nedugo zatim, optuženi se obratio njegovoj supruzi rekavši „E ti ćeš sad sa mnom hula tamo u sobu, sad ću ja tebe silovati, pa ćemo onda razgovarati dalje.“ Potom je odveo u sobu, dok je svjedok ostao u kuhinji. Nakon što se vratio iz sobe, optuženi mu je rekao da će nju sa sobom odvesti, na što ga je svjedok molio da je ne vode ili da i njega povedu. Potom su ih gurnuli nogama oboje i optuženi je zaprijetio da o tome ne smiju nikome ništa reći, te da će ujutro doći po njih. Nakon što su otišli svjedok je sa suprugom pobjegao iz kuće, tada mu je supruga ispričala da je Dragan Damjanović silovao. Bila je jako potresena i htjela je da izvrši samoubistvo.

Saglasno svjedočenju Taiba Kodžage, svjedočila je i njegova supruga Nafila, također očevidac i direktna žrtva. Svjedokinja navodi da je početak rata dočekala u svojoj kući u Semizovcu sa suprugom. Optuženog nije prije rata poznavala, sve do jedne prilike kad je došao iznad kuće kada je sjedila sa ostalim susjedima. Tada joj su joj susjede rekly ko je, on je tada imao bradu,

crnu maramu preko glave povezanu, imao je pištolje, noževe, bio je visok i crn. Bio je to isti čovjek kojeg je kasnije gledala kako zlostavlja i udara njenog muža u više navrata, i koji konačno dolazi njihovoj kući gdje zlostavlja i nju i njenog supruga. Svjedokinja je tokom svjedočenja prepoznala optuženog u sudnici kao počinioca i osobu za koju joj je rečeno da se zove Dragan Damjanović. Svjedokinja navodi da nakon što joj se suprug vratio iz logora u augustu 92, optuženi Damjanović je stalno dolazio do njihove kuće. Jedne prilike u septembru, prije inkriminiranog događaja, kada je optuženi sa još dvojicom provalio u njenu kuću, u društvu sa Žikom Crnogorcem i Zoranom Berovićem i ušao je u kuću. Tom prilikom je pretukao njenog supruga i oboma zaprijetio da ne smiju izlaziti iz kuće. Jedne prilike ga je kad je došao, čekićem je udario njenog supruga, toliko da mu je krv tekla iz čela. Svako veče su uglavnom spavali u prizemlju kuće, međutim jedne večeri u septembru mjesecu otišli su spavati na sprat kuće jer su se uslijed učestalih dolazaka optuženog osjećali nesigurno. Najprije te kritične večeri, čuli zvuk motora automobila kojim je optuženi došao sa Žikom Crnogorcem i Zoranom Berovićem, potom čuli su i jedan rafal koji je ispaljen. Ubrzo zatim čula se galama, lomljenje prozora i pucnjava, jer nisu mogli ući na ulazna vrata. Ona i njen muž su se nalazili na spratu kuće, do kojeg se dolazilo zasebnim stepeništem. Potom kako ih nisu našli u prizemlju, popeli su se na sprat. Njen muž ih je dočekao, na što su ga oni pitali gdje mu je žena. Svjedokinja se za to vrijeme sakrila u ormar. U tom momentu je muž pozvao i ona je izašla, nakon čega su ih oboje počeli tući, puškama i pištoljima. Potom su je natjerali da im pripremi kafu dva puta, koju su oni potom prosipali po zidovima. Nakon toga, optuženi je sjeo i počeo da ispituje svjedokinju odakle je i koje je godište, da bi je potom odveo u drugu sobu. Cigaru koju je pušio ugasio je na čilimu, zatim je upitao: „Jesu li ti to bula dimije?, te je dalje rekao: Jesi li s četnikom spavala ikad?“, kad je ona odgovorila negativno, on je rekao „E sad ćeš.“, potom je natjerao da razvuče kauč. Nakon toga je izašao iz sobe i udario njenog supruga, da bi se potom vratio, a ona ga je preklinjala da joj ne ubiju muža, na što joj je on rekao :“Nećemo, ja sam vojvoda, samo ćemo mu uši sjeći a ti ćeš jesti.“ Čitavo vrijeme sva trojica su bili naoružani. Bila je jako preplašena u tim trenutcima i za sebi i za muža, jer je pretpostavljala da će ih na kraju oboje ubiti. Vrativši se u sobu naredio joj je da se skinu i silovao ju je. Potom joj je naredio da se obuče i da im da sve para i zlata što su imali, što je ona i učinila predavši lično optuženom novac koji je imala i zlato. To veče svjedokinja navodi da su je htjeli povesti sa sobom, međutim, njen muž ih je preklinjao da to ne učine. Optuženi ga je šutnuo nogom u stomak zaprijetivši da nikome ništa ne smiju ispričati. Oboje su tada bili u jako lošem fizičkom stanju, a svjedokinja navodi da je htjela da skoči u Bosnu jer više nije mogla da se suočava sa svim što su tih dana preživljavali. Ubrzo nakon toga su

razmjenjeni i prešli su na teritoriju pod kontrolom Armije BiH. Svjedokinja navodi da je ovaj događaj za njih ostavio trajne fizičke i duševne posljedice, a oni se do danas se nisu vratili u kuću u Semizovcu.

Saslušavši svjedočenje ovih svjedoka, Vijeće cijeni njihove iskaze kao objektivne i konzistentne. Način na koji su radnje optuženog Dragana Damjanovića opisane sasvim realno odražavaju događaj koji su preživjeli do pouzdanih detalja. Vijeće se uvjerilo u posljedice koje je djelo imalo na svjedoke, jer su oba svjedoka bila vidno potresena i emocionalna u opisivanju događaja kritične večeri, čak i danas nakon 13 godina. Vijeće je uvjeren u istinitost i pouzdanost svjedočenja, te zaključuje da je da je optuženi nesumnjivo kriv za izvršenje ove inkriminirane radnje u kritično vrijeme na način opisan u ovoj tački optužnice. Svjedoci također nedvojbeno optuženog Damjanovića identificiraju kao počinioca, oboje su ga prepoznali u sudnici, pri tome ga svjedok Taib poznaje još od ranije, a svjedokinja Nafila ga je prvi put vidjela nekoliko dana prije kritične večeri i tada je saznala za njegov identitet. Ona ga je viđala u više navrata tokom sedmica koje su prethodile njegovom nasilnom ulasku u njihov dom, u septembru.

Dragan Damjanović se tereti za zločine protiv čovječnosti - djela mučenja i silovanja.

Relevantni elementi za počinjenje djela mučenja već su ranije elaborirani. Stoga, imajući u vidu da je optuženi Damjanović svjedoka Taiba Kodžagu udarao pištoljem do te mjere da je gubio svijest, da je bio potpuno krvav i da su zidovi prostorije u kojoj se radnja odvijala, bili krvavi, sve to Vijeću ukazuje na svu žestinu nanešene tjelesne patnje osobi koja se nalazila pod kontrolom optuženog i lica koje je bilo s njim. Stoga nema dileme da je optuženi, imajući svijest o radnjama koje čini u odnosu na Taiba Kodžagu i htijući izvršenje inkriminacije na opisani način, počinio ovu radnju izvršenja iz direktnog umišljaja, te je stoga krivično odgovoran za krivično djelo Zločina protiv čovječnosti-mučenje iz tačke f) stava 1. člana 172. KZ BiH u odnosu Taiba Kodžaga.

Također, u odnosu na Nafilu Kodžaga, Vijeće zaključuje da je optuženi krivično odgovoran i za krivično djelo Zločina protiv čovječnosti- silovanje iz tačke g) stava 1. člana 172. KZ BiH, jer prema definiciji ove radnje izvršenja proizilazi da su relevantni elementi za počinjenje djela silovanja, za koja se tereti, navedeni u tački g), stava 1. člana 172., pored onih navedenih u stavu 1. člana 172. KZ BiH sljedeći:

1. da je lice počinilo seksualnu radnju silovanja druge osobe
2. da je počinjena prisiljavanjem uz upotrebu:
prijetnje direktnim napadom na život ili tijelo :
 - a) žrtve, ili
 - b) njoj bliske osobe.

Evidentno je da su okolnosti pod kojima je optuženi počinio ovo djelo u kritičnom trenutku, a koje uključuju njihovo nasilno i bučno provaljivanje u kuću svjedoka, upotreba vatrenog oružja radi zastrašivanja, te premlaćivanje žrtava nakon što su ih na drugom spratu kuće pronašli, zatim grub i oštar odnos prema njima dok su im pretresali kuću, utjecale na to da se svjedoci opravdano boje za svoj i život jedno drugoga. Prije samog čina silovanja, svjedokinji je optuženi zaprijetio kako će na okrutan način povrijediti njenog muža, što je u njoj izazvalo jak strah da bi on zaista mogao ispuniti svoju prijetnju, jer su ga za svo to vrijeme Damjanović i drugi vojnik tukli. Dakle, nameće se jasan zaključak da je optuženi bio svjestan svojih radnji činjenja i htio je to učinjenje, te je na opisani način optuženi ovo djelo počinio iz direktnog umišljaja. Stoga, u odnosu na svjedoka Nafilu Kodžaga, Vijeće zaključuje da je optuženi krivično odgovoran i za krivično djelo Zločina protiv čovječnosti- silovanje iz tačke g) stava 1. člana 172. KZ BiH.

Na okolnosti iz tačke 6) optužnice, govore svjedoci Eset Muračević, Ismet Isenaj, Bego Selimović, Izet (Huse) Šehić, Izet (Hasana) Šehić, Safet Borčak, Omer Čerimagić, Refik Bešlija, Firket Sirčo, Suad Masnopita, Safet Čelik, Mustafa Handžić, Zahid Šehić, Safet Mulavdić, Bego Mulavdić. Nabrojani svjedoci su bili zarobljeni u Planjinoj kući u periodu august 1992. - februar 1993. godine. Svjedoci navode da je optuženi u naznačenom periodu, dolazio u logor Planjina kuća u Semizovcu. Naveli su da je optuženi primarno odvodio zarobljene na prinudne radove na borbene linije na području brda Žuč i Ravno, koji su se sastojali od kopanja tranšea i rovova na prvim borbenim linijama, cijepanja i utovaranja drva za ogrev, nošenja oružja i municije vojsci, utovaranje šljunka i slično. Svjedoci su naveli da ne samo da ih je odvodio na prinudne radove, već ih je pri tom tukao, vrijeđao, tjerao da pjevaju srpske nacionalističke pjesme. Svjedoci navode brojne primjere maltretiranja i izivljavanja optuženog nad njima. Svjedoci su također u svojim iskazima potvrdili da pored navedenog, on ih je u više navrata odvodio u „živi štit“ kada su neki od njih ubijeni, ranjeni ili umrli od posljedica ranjavanja. Tako su njegove direktne žrtve bili svjedoci Muračević Eset, Selimović Bego, Šehić (Huse) Izet, Borčak Midhat, Borčak Safet, Čerimagić Omer, Šehić Esad, Sirčo Fikret, Mulavdić Bego, Mulavdić Fikret, Suad Masnopita, Izet (Hasana) Šehić, te zarobljenik Baručija Zahid.

Svjedok Eset Muračević, najprije zarobljenik logora Bunker, nakon kojeg je prebačen u Planjinu kuću, te dalje objašnjava da je kuća koju označavaju kao „Planjina kuća“, objekat izvjesnog Miralema Planje i nalazila se u Svrakama, opština Semizovac. Objekat Planjina kuća je bio novoizgrađen objekat za koji svjedok navodi da su uslovi donekle bili bolji nego u logoru Bunker. Kada je doveden u Planjinu kuću, nije bilo dosta zarobljenika. Međutim, u Planjinu kuću je dovedena nova grupa ljudi iz naselja Nahorevo, Sokolac, Ilijaš, visoko, Bioča i ostalih mjesta oko Sarajeva, tako da je u tom objektu u jednom trenutku bilo oko 200 ljudi. Odatle su zarobljenike odvodili na prinudne radove. Svjedok navodi da nije od ranije lično poznao optuženog Damjanovića, ali zna da je stanovao na području opštine Vogošća i da se bavio autoprevoznikom djelatnošću. Za vrijeme boravka u logoru Bunker, svjedok navodi da je čuo za zloglasnu reputaciju optuženog koji je često je puta spominjan u negativnom kontekstu od strane zarobljenika koje su vraćali sa prinudnih radova. Zarobljenici su govorili da koga Dragan Damjanović odvede, da se taj ne vraća živ. Inače, zarobljenici su često odvođeni na prinudne radove, a dešavalo se da se ne vrata svi odvedeni. Sjeća se da jedne prilike odvedeno je dvadesetak ljudi na prokopavanje nekog puta, iz te grupe se nije vratilo pet ljudi. Među njima su bila dvojica Pandžića i Muharemovića iz sela Nahorevo, te Nasuf Šabanović iz Vogošće. Ljudi koji su se vratili rekli su da je ovu petoricu iz grupe izdvoji optuženi Damjanović i odveo ih prema prvom linijama da obave neki posao, međutim kasnije su saznali od zatvorskih čuvara da ih je likvidirao optuženi.

Svjedok optuženog prepoznaje u sudnici, nakon što ga je prethodno opisao kao crnog, visokog i krupnog čovjeka, sa bradom, koji je nosio uglavnom dijelove uniforme JNA, a nekad je imao i maskirnu uniformu i nosio je kapu sa kokardom. Obično je imao pušku sa sobom i veliki nož. Optuženi svjedoka nije maltretirao dok je bio u Bunkeru. Međutim, njegovo maltretiranje od strane optuženog započelo je kad je svjedok Muračević prebačen u objekat Planjina kuća gdje je ostao do 15. decembra 1992. godine kada je odveden na brdo Žuč u živi štit, gdje je uspio pobjeći na stranu pod kontrolom Armije BiH. Svjedok je optuženog prvi put vidio kada je sa grupom vojnika došao u Planjinu kuću i izveo svjedoka i profesora Baručiju. Tada je kako svjedok navodi „glumio“ nekog istražitelja i jednog od zatvorenika, Pinju iz Nahoreva koji nije bio mentalno zdrav, natjerao da ih, kad ne odgovore na pitanja koja je optuženi postavljao, palicom koju mu je dao „pripazi“. Tada mu je prislanjao i kuburu – pištolj na čelo prijeteći i ispitujući ga u kojoj je stranci i sl. Svjedok još navodi i da nikada nije dobio pisani i zvaničan akt zbog čega je bio zatvoren.

Svjedok navodi da je odvođen nekoliko puta na prinudne radove iz ovog objekta, uglavnom u Rajlovac, na brdo Žuč i brdo Ravne. Optuženi Damjanović je dolazio u Planjinu kuću i, kako svjedok navodi, imao je običaj da sa sobom donese rakiju nudeći zarobljenike da piju, koje je potom tukao i ako popiju i ako odbiju da piju. Zatvorenici su odatle odvođeni i u živi štit, dio njih se nikada nije vratio, a neki su se vratili teško ranjeni. Zarobljenici su prvi put upotrijebljeni kao živi štit da izvuku tijelo Bore Radića, komadanta specijalne jedinice koji je poginuo otprilike u junu i to na način da su međusobno povezani žicom i gurnuti između linija da izvuku tijelo. Svjedok je tada još bio u logoru Bunker. Međutim, masovnije odvođenje zarobljenika u živi štit započelo negdje u septembru 1992, na dan 15-tog ili oko toga datuma, pa do 23. Svjedok nije bio odveden u toj grupi.

Svjedok Muračević navodi da je s njim bio i Zahid Baručija, profesor u Osnovnoj školi, obojica su istog dana iz logora Bunker prebačeni u Planjinu kuću. Svjedok navodi da je profesor Bručija je bio izložen raznim torturama od strane stražara koji su bili tu i koji su ga tukli i dovođili druge da ga tuku. Optuženi Damjanović je u tome prednjačio, što je i sam Baručija rekao svjedoku.

Svjedok Ahmet Hido je također, najprije zarobljenik logora Bunker, prebačen je u Planjinu kuću. Navodi da je to je bila malo veća kuća, imali su vojničke kreveta na sprat, koji su bili smješteni u podrumu. Tu je bilo mještana iz Liješeva, Bioče, Vogošće, Nahoreva, Tihovića, Hadžića, Ahatovića itd. Odatle su ljudi odvođeni u živi štit ili na prinudne radove. Svjedok navodi da optuženog nije vidio u Planjinoj kući, ali ga je vidio u Semizovcu. Navodi da su se zarobljenici žalili na optuženog i njegova okrutna postupanja prema njima i bojali su ga se. Svjedok je optuženog Damjanovića poznao od ranije, jer je i on bio radnik TAS-a. Kada ga je vidio u to vrijeme imao je „šajkaču“ na glavi, bradu, bio je visok, crn, mršaviji i imao je više kose. Sa sobom je nosio bombe i imao je neku kuburu, ručno rađenu. Svjedok se sjeća da su Eset Muračević i Zahid Baručija bili posebno maltretirani, svaki dan su imali „kao sledovanje“, bilo ko da je dolazio oni su premlaćivani, posebno Zahid Baručija.

Također, svjedok Midhat Borčak Dragana Damjanovića nije poznao prije rata, ali ga u je u sudnici prepoznao kao osobu koja ga je vodila i koristila u živom, štitu. Svjedok navodi da je iz Planjine kuće odvođen na prinudne radove i u živi štit, ali da ga je isključivo Damjanović vodio u živi štit. Samo ga je jednom vodio na prinudne radove i to je bilo jedne prilike kad ga je odveo na Žuč i naredio mu da iskopa rov za pola sata. Kako mu je svjedok rekao da

ne može, optuženi ga je udario nogom u glavu. Također, svjedok Borčak navodi da ga je Damjanović tri ili četiri puta vodio u živi štit, a koristio ga lično on dva puta kao živi štit i to tako što ga je postavio ispred sebe dok su bili na borbenoj liniji. Uobičajena procedura odvođenja u živi štit koju je optuženi primjenjivao je da Damjanović kaže da mu treba 20 do 30 ljudi i odvede ih vojnim kamionom prema linijama i svakom od vojnika preda dva ili tri čovjeka koji tu kopaju rovove, a kada ih koriste kao živi štit, vojnici ih na linijama postave ispred sebe kad napreduju prema neprijateljskim linijama. Zarobljenici idu prvi i ne smiju se saginjati, samo moraju naprijed koračati. Srbi pri tome idu sklonjeni iza njih, a i Damjanović je među tim srpskim vojnicima. Svjedok navodi da tada bude dosta poginulih i ranjenih za koje svjedok navodi da ih vojnici "dovrše" govoreći: „Nemoj džaba da se pati, bolje da ga ubijemo“.

Svjedok Safet Borčak je svjedočio također na iste okolnosti. U Planjinu kuću je doveden u septembru 1992. Optuženog je prvi put vidio kada je došao u Planjinu kući na prvo postrojavanje jedno jutro i tada je vidio kada je pesnicom udario Zahida Baručiju. Svjedok navodi da je i njega jedne prilike udario pesnicom i nakon toga ga više nije tukao. Svjedok poznaje još jednog Dragana Damjanovića koji je bio stražar u Planjinoj kući. Međutim, pojašnjava da se u ovom slučaju ne radi o tom Damjanoviću, već upravo o optuženom kojeg prepoznaje u sudnici.

Svjedok Izet (Huse) Šehić, također zarobljenik u Planjinoj kući, navodi da je optuženi redovno dolazio u Planjinu kuću i odvodio ih na rad. Svjedok također navodi da je optuženi Damjanović kojeg je prepoznao u sudnici, upravo lice koje ih je odvodilo. Svjedok navodi da je prvi put odveden od strane optuženog u živi štit u naselje Ugorsko kad je tenk srpske vojske zalutao na teritoriju Armije BiH. Te prilike optuženi je doveo njih sedmoricu do tenka, nakon čega je prema njima otvorena vatra od strane Armije BiH. Nakon toga, svjedok navodi da ih je drugih dana optuženi vodio na prinudne radove pri čemu ih je tukao i vrijeđao. Prvi put kad je odveden na prinudni rad sa njim u grupi su bili Taib Đogo, Bego Selimović i drugi. Jedne prilike dok su bili na radu iznad Vogošće, prilikom večere, optuženi ih je pitao jesu li večerali. Nakon što je svjedok odgovorio na nije, optuženi mu se obratio riječima: „Jedi balijo i to požuri“ pri čemu ga je uzevši palicu sličnu policijskoj, udario po glavi.

Svjedok Bego Selimović, također bivši zarobljenik logora Planjina kuća navodi, da ranije nije poznao optuženog Damjanovića sve do jedne prilike kada je došao na brdo Ravne dok je svjedok sa ostalim kopao rov. Te prilike sjeli su da ručaju, kada je naišao optuženi i počeo im psovati „balijsku majku“

jer sjede i odmaraju se. Potom je uzeo drvo i udario Midhata Borčaka tri ili četiri puta. Da se zaista radi o optuženom, svjedoku su rekli ostali zarobljenici koji su s njim bili na radu Zahid Šehić, Ismet Šehić i Šerif Šehić. Konkretno ovaj svjedok navodi da je od strane optuženog bio premlaćen četiri puta, tukao ga je nogama i šakama, te puškom i drvetom. Svjedok također navodi da im je optuženi naređivao da pjevaju srpske nacionalističke pjesme, te je jedne prilike svjedok odbio, nakon čega su ga kako navodi, specijalci koji su se tu nalazili, drvetom udarili po glavi uslijed čega je izgubio svijest. Svjedok naročito ističe da se optuženi posebno izživljavao i maltretirao profesora Zahida Baručiju, zbog toga kako je naveo, što je optuženom bio nastavnik i što mu je davao loše ocjene upisujući ih zelenom olovkom. Loše postupanje prema Baručiji prema kazivanju svjedoka ogledalo se u skoro svakodnevnom premlaćivanju, te jedne prilike mučenju i konačno ubistvu profesora Baručije za koje svjedok tvrdi da je isključivo optuženi odgovoran.

Svjedok Izet (Hasana) Šehić također zarobljen u Planjinoj kući u kritičnom periodu navodi da se prvi put susreo s optuženim kada je bio na radovima, raznoseći hranu na prvim linijama. Taj dan susreo se s optuženim kada mu je ovaj ponudio novac rekavši mu „Evo ti ove pare kad se prvi put sretnemo da mi vratiš te pare“. Potom ga je zovnuo i rekao „Vrati se 'vamo“, „Stani mirno“, „De su pare?“, svjedok navodi da mu je pri tom psujući „balijsku majku“ rekao: „Ti bi te znači pare ponio Aliji“, nakon čega ga je ošamario. Ovaj svjedok je optuženog prepoznao u sudnici.

Svjedok Esad Šehić također zarobljenik u logoru Planjina kuća navodi da je optuženog poznavao od ranije. Optuženi je jedne prilike u Vogošći odvojio njih nekoliko u grupu i odveo na prinudne radove. Konkretno taj put su utovarali šljunak u kante težine oko 20tak kila, a optuženi ih je tjerao da trčecim korakom nose i sasipaju šljunak u tranšeje. Svjedok navodi da su se svi bojali Damjanovića toliko da niko nije smio ni gledati.

Svjedok Omer Ćerimagić je najprije bio zatvoren u logor Bunker, da bi nakon dva mjeseca boravka bio prebačen u logor Planjina kuća. Kad je prebačen tu je zatekao Zahida Baručiju, Eseta Muračevića, Esada Skenderagića, Ahmeda Hidu, Ekrema Pknjača i druge. Svjedok navodi da su uslovi za život u toj kući bili jako loši. Optuženog Damjanovića nije poznavao, ali je iz priča od ostalih zarobljenika saznao da je Damjanović, kako navodi „najopasniji i najgori“. Tokom svjedočenja ga je prepoznao u sudnici. Kad je optuženog prvi put vidio, sjeća ga se kao crnog čovjeka sa bradom i nosio je kapu sa kokardom i kuburu. Drugi put kad ga je vidio, svjedok navodi da su se vozili kamionom prema brdu Vranjak, iza kamiona je išao Dragan Damjanović u automobilu

„Golf“ crne boje sa zastavom crne boje na kojoj je bila oslikana mrtvačka glava. Svjedok navodi da ga je optuženi jedne prilike u decembru tokom borbe na Golom brdu na Žući, doveo među grupu vojnika i rekao „Evo vam balija, ne bude li radio, odmah ga ubijte“. Svjedok također navodi da je vidio i kako je optuženi udario pesnicom Edhema Muharemovića koji je od udarca pao u blato. Muharemović je u to vrijeme imao 63 godine.

Svjedok Taib Đogo, također zarobljenik u Planjinoj kući navodi da ga je optuženi Damjanović najviše tukao. Optuženog nije poznao prije rata, ali ga je prepoznao u sudnici. Svjedok ga opisuje u to vrijeme kao visokog crnog čovjeka, stalno naoružanog različitim vrstama oružja i palicama kojim aje tukao zarobljenike. Svjedok navodi da ga je i optuženi između ostalih vodio na prinudne radove 7 ili 8 puta i da ga je pri tome dosta tukao. Radovi su se sastojali od nosanja drva po linijama, cijepanja drva, nosanja debelih dasaka, kopanja rovova. Svjedok navodi da ga je jedne prilike ispod brda Paljevo, optuženi natjerao da iscjepa jednu vreću drva i da je nosi, tada ga je jako maltretirao. Svjedok navodi da ih je on vodio i u živi štit. To je bilo početkom 1993. godine kada ih je odveo iz kuće Rajka Bunjevca na brdo Žuč, naredivši njemu i Begi Selimoviću da odu u izvidnicu prema rovovima i signaliziraju štapom da li se negdje vode borbe.

Svjedok Zahid Šehić, boravio je kao zarobljenik u Planjinoj kući u kritičnom periodu. Optuženog poznaje od prije i opisuje ga kao visokog crnog čovjeka, sa bradom. Svjedok navodi da ga je optuženi vodio na prinudne radove i davao zadatke šta da radi. To je bilo negdje u decembru na brdu Žuč. Vodio ih je na kopanje rovova i tranšea. Svjedok navodi da ga je optuženi jedne prilike udario puškom dok je nosio hranu. Svjedoku je jedan od srpskih vojnika dok je ovaj bio na kopanju rovova, dao 5 hljebova i rekao da svjedok podijeli. Kad je sa hljebovima došao do rova gdje je bio i Damjanović, obratio mu se Enver Durmo tražeći mu čaj. Na to se Damjanović okrenuo i rekao: „Kakav čaj, jebem vam mater, ko vam to dade?“ nakon čega je svjedoka Šehića udario puškom u predjelu lijevog ramena uslijed čega je pao.

Svjedok Bego Mulavdić, također zarobljenik u Planjinoj kući od novembra 1992. godine. Navodi da ih je optuženi Damjanović vodio na prinudne radove, te da ih je maltretirao na radu. Obavljali su različite teške fizičke poslove, a zarobljenici koji nisu imali fizički snage za teške poslove, Dragan ih je udarao i tjerao da rade. Svjedok navodi da ga je optuženi vodeći na rad, skoro svakodnevno tukao nogama, pesnicama i sl. Poslovi su se sastojali od nošenja debelih dasaka, sječe drva. Svjedok navodi da ga je optuženi jednom poveo da sječe drva motornom pilom. Međutim zbog kvara motorne pile, poveo ga je

svojim automobilom vozeći ga u gepeku automobila, do majstora na popravku rekavši mu „Idemo sad majstoru da vidimo šta si joj uradio, njom ću te zaklat’.“ Svjedok također opisuje događaj kada ga je optuženi premlatio. Navodi da je taj dan kod kuće Bunjevca nosio vodu za vojsku u ruksacima. Međutim, kako je borba bila u toku, našao je zaklon. U tom momentu ga je vidio Damjanović i rekao mu „Izlazi gore“, pri tom ga je počeo udarati i kako je pao, šutao ga je dok je ležao na cesti. Najprije ga je udario puškom, a potom nogama, svuda po tijelu.

Svjedok Ismet Isenaj navodi da nije poznavao optuženog od ranije, tada kad ga je prvi put vidio, sjeća ga se kao visokog, crnog, bradatog krupnog glasa. Bio je naoružan pištoljem i automatskom puškom, a nekad je nosio i skraćenu pušku. Često je u grupi sa ostalim išao na prinudne radove sa Damjanovićem. Svjedok navodi da ih je tokom radova malteretirao, tukao, izivljavao se na njima. Tako je jedne prilike, kako svjedok navodi, Damjanović došao na Žuč, i rekao mu „Albanac odi vamo da ti ja kažem kako se pravi kolače“, te ga je premlatio sa prutom dužine 150 cm, druge prilike ga je pretukao policijskom palicom. Inače, svjedok navodi da ih je tukao ako ne bi mogli ponijeti preveliki teret. Navodi da ih je sviju nazivao „balije“. Svjedok također navodi da je Damjanović odvodio zarobljenike i predavao ih vojnicima da ih koriste kao živi štit. Konkretno 23.09.92, optuženi Damjanović je tada njih oko 50 doveo na Žuč i predao srpskim vojnicima koji su ih koristili kao živi štit i to tako što je svaki vojnik uzimao po dvojicu zarobljenika, podjelili bi im štapove i naredili da idu ispred njih desetak metara. Imali su zadatak ići naprijed prema suparničkim linijama i ukoliko bi vidjeli vojnika sa suprotne strane morali bi baciti štap. Tog dana bilo je dosta ranjenih i poginula su dva zarobljenika, Rizvo Hamid i Nisvet Selimović. Inače, svjedok dalje navodi da je i u samoj Planjinoj kući bilo maltretiranja, ne samo od strane Damjanovića, već i od strane drugih srpskih vojnika koje je uvodio u Planjinu kući optuženi Damjanović lično.

Svjedok Fikret Sirčo navodi da optuženog nije poznavao od ranije, a da ga je upoznao jedne prilike u decembru kad je došao u Planjinu kuću i prošao pored svjedoka koji je tada bio ranjen. Nakon oporavka, svjedok je ponovno odveden na prinudne radove na Žuč na kopanje rovova, odveo ih je Damjanović. Svjedok navodi da ih je pri tome maltretirao, šutao, udarao i sl. Prilikom postrojavanja, optuženi je prišao svjedoku i udario ga rukohvatom pištolja bez ikakvog povoda. Svjedok navodi da mu je krv potekla i Damjanović mu je naredio da legne na zemlju kako bi mu krv prestala teći. Legavši na leđa, prišao mu je Damjanović i rekao: „Mater ti jebem, ne mereš tako zaustaviti krv“, te ga je nogom pritisnuo u predjelu povrede i ozlijeđeni

dio okrenuo prema zemlji u blato. Ostalim je pri tome naredio da pjevaju nacionalističke pjesme „Vrati se vojvodo“ i sl. Potom svjedok navodi da ga je udario nogom i naredio da se vrati u stroj. Svjedok također potvrđuje i kazivanje svjedoka Bege Mulavdića koji je izjavio da ga je optuženi pretukao dok je sjekao drva motornom pilom, jer se motorna pila pokvarila. Navodi da je optuženi kada je saznao da je nastao kvar na motornoj pili, prišao Begi i rekao mu „Jebem ti majku balijsku, šta je, jesi to pokvario?“ te ga je počeo tući, oborio ga je na pod i udarao ga nogama, to je bilo između 5. i 21.01.1993. godine.

Svjedok Mustafa Handžić nije poznao optuženog od ranije, prepoznao ga je u sudnici. Damjanović ih je često vozio na prinudni rad, konkretno svjedok navodi da je s njim išao 7 ili 8 puta. Rad se sastojao od prenošenja debelih dasaka kojima su pokrivali rovove. Daske su bile po četiri metra dugačke i 8 centimetara debele, teške i po 200 kg. Nosila su ih po dvojica ili trojica i po kilometar udaljenosti. Između ostalog, konkretno ih je odveo jedan dan, grupu od oko 30 ili 40 zatvorenika, prema kazivanju svjedoka bio je 8.11.92. Tog dana je svjedoku brat poginuo na radu. Inače boraveći na radu, svjedok navodi da ih je Damjanović udarao, vrijeđao, zastrašivao. Naročito je maltretirao profesora Zahida Baručiju, svjedok navodi da je lično Damjanović odveo profesora i da se Baručija nikad nije vratio. Poslije je čuo da ga je Damjanović i ubio, ali to nije vidio.

Svjedok Suad Maspopita nije poznao optuženog od ranije. Prvi put ga je upoznao kada je grupa zarobljenika upućena da odnesu vodu iz logora prema mostu. Ferid, jedan od zarobljenika nosio je kantu i krenuo je u vojnu kuhinju da uđe. Na stepenicama ga je presreo Damjanović, crn čovjek sa bradom, u uniformi, bio je naoružan automatskom puškom, pištoljem i nekom kratkom, podrezanom puškom. Imao je šajkaću na glavi sa kokardom. Presrevši ga, svjedok navodi da je počeo tući Ferida, on je pao na zemlju. U tom trenutku ga nije poznao, ali je od ostalih zarobljenika čuo da Damjanović premlaćuje zarobljenike gdje god da ih je sretao. Također svjedok navodi da je jedne prilike bio u grupi zarobljenika koji su se vraćali sa borbenih linija gdje su kopali rovove, prolazili su kroz Semizovac. Tu ih je Damjanović presreo zajedno sa još jednim licem sa obje strane kolone i udarao ih palicom. Svjedok navodi da je pokušao da pobjegne, ali ga je drugo lice ošamarilo, a Damjanović potom palicom udario po leđima, te je za njima potrčao i pucao galameći i psujući. Svjedok navodi da im se često obraćao izrazom „turci“ psujući im. Jedne prilike, također, svjedok je bio na radu u selu Krioblaci radeći u blizini kuhinje, Damjanović je došao noseći tespih, govoreći: „Merhaba Turci, hoćete li kahvu sad?“ krenuo je prema njima psujući im

majku, ali su ga zaustavile žene koje su istrčale iz kuhinje. Svjedok također govori kako je Damjanović istukao Mustafu Fazlića i to tako da mu je najprije tražio novčanik koji je bacio, te ga je upitao ima li djece. Kad je Fazlić odgovorio da ima, rekao mu je: „Ta te djeca nikad više vidjeti neće, niti ćeš ti njih.“ Potom ga je ošamario i udario ga nogom.

Svjedok Hašim Džanko navodi kako nije od ranije poznavao optuženog. Prvi put ga je vidio u Planjinoj kući kada je došao po njih i istjerao zarobljenike napolje. Svjedok navodi da ga je te prilike udario nogom, na što ga je svjedok upitao zašto ga udara, a Damjanović je odgovorio „Zato što si balija“. Svjedok Džanko također potvrđuje navode kako je često dolazio u Planjinu kuću da odvodi zarobljenike na prinudni rad. Pri tome ih obično postroji i onda odabere ko taj dan ide s njim. Također, svjedok govori i o ponašanju optuženog za vrijeme njegovog boravka u kući Rajka Bunjevca. Jednog jutra dana 27.01.93 Damjanović je došao ujutro rano i istjerao ih sve napolje rekavši im: „Napolje, upamtićete balije kad je Sveti Savo!“ Otjerao ih je na jedan predio mjesta Jezera i tu ih postrojio. Tu je svjedoku prišao jedan vojnik sa namjerom da mu da cigaretu. U tom momentu, svjedoku je prišao i Damjanović, strgnuo mu kapu koju je nosio, te psujući mu majku rekao: „Vidi ga, isti Alija Izetbegović!“ nakon čega ga je udario komadom drveta po glavi, te po ruci kojom je pošao da se odbrani. Damjanović ga je potom pitao „Gdje ti je bula?“, svjedok mu je rekao da je kući na što mu je on odgovorio: „Večeras ću ti je zaklat!“ Svjedok navodi da je bio prestravljen. Tog dana Damjanović ih je odveo u živi štit, za koje vrijeme je on bio iza njih noseći zolju.

Svjedok Enver Durmo navodi da je skoro svakodnevno odvođen na prinudne radove, za vrijeme boravka u Planjinoj kući. Optuženog nije poznavao ranije, upoznao ga je jedne prilike kada se vraćao sa prinudnog rada, optuženi je stajao na raskršću Ilijaš- Srednje. Bio je visok, crn čovjek, imao je neku pušku podrezanu i palicu „STOP“. Obzirom da se vraćao u koloni, ta kolona bi morala protrčati pored njega i on je sve redom udarao palicom, između ostalih i svjedoka po leđima. Jedne prilike svjedok navodi da je grupa u kojoj je i on bio otišla na rad na Žuč, bila je zima i Damjanović ih je natjerao da legnu na zemlju. Tu se ležali pola sata na smrznutoj zemlji nakon čega ih je postrojio. Svjedok također navodi da je iz priča drugih zarobljenika čuo da je Damjanović odveo zarobljenika Zahida Baručiju i da je Zahid ubijen.

Svjedok Safet Čelik navodi da nije poznavao optuženog od ranije. Svjedok navodi da je najprije boravio u objektu tzv. Nakina garaža, odakle je prebačen u Planjinu kuću u Svrakama, opština Semizovac. Svjedok navodi da je jedno

jutro Brano Vlačo upravnik ušao u Nakinu garažu i rekao: „Imam vam saopštiti jednu radosnu vijest, vratićemo vas u Svrake u vaše naselje gdje ćete boraviti dole, a odgovoran će biti kapetan Damjanović Dragan za vas. On će vas voditi na rad. I sve što bude trebalo možete se njemu obratiti, a ako budete pravili izgrede dešavaće se sve po vas gore“. Kad su stigli prvi dan u Planjinu kuću, Dragan Damjanović je njih 30, kako svjedok navodi, odveo na prinudni rad. Dok su boravili na radu, svjedok navodi da su se smjenjivale ekipe „arkanovaca“ i „šešeljevaca“ (skr. naziv za pripadnika paravojnih formacija iz Srbije) koji su ih uz odobrenje Damjanovića maltretirali i tukli zarobljenike. Svjedok navodi da je lično njega jedan od tih udario, uslijed čega je izgubio svijest. Također, svjedok navodi da je jedne noći nakon što su taj čitav dan radili, obratio im se Damjanović govoreći: „Za danas je dosta, idite operite se balije, vidite kako izgledate, ne merete mi na kamion taki.“ Pri tome ih je natjerao da se operu prljavom vodom, da bi im potom rekao: „Ajte malo klanjajte balije“, te im je potom naredio da kleče na laktovima i koljenima. Nakon toga su krenuli nazad na kamion i to tako da su morali proći kroz špalir od deset vojnika sa obje strane koji su ih udarali. Damjanović je također stao u taj špalir i udarao ih rukama, nogama i puškom. Stigavši nazad u Planjinu kuću, ponovo su morali proći kroz špalir vojnika gdje su ih ponovno izudarali. Te noći, svjedok navodi da se pojavila jedna grupa koja je počela pucati po zgradi, da bi potom Damjanović ušao sa više njih i počeo čitati spisak ljudi. Koga bi pročitao morao je izaći van u hodnik sa podignutim rukama iznad glave. Nakon toga, čuli su se udarci i jauci ljudi. Isto to se ponovilo i narednog dana, ukupno je tada odvedeno oko 27 ljudi koji se nisu vratili.

Prema zakonskoj definiciji ovaj oblik krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti postoji ukoliko postoji namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici, bilo kojoj grupi ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonom ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.

Analizirajući praksu MKSJ koja se bavila ovim pitanjem, proizilazi nekoliko elemenata ovog oblika krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti. Pa tako prema praksi MKSJ brojni su kriteriji utvrđeni kroz analizu ovog djela. Neki od primjera su konzistentni sa definicijom progona propisanom ZKP BiH i koji je detaljnije razrađuju, a navedeni su u presudi Naletilić i Martinović - presuda Pretresnog vijeća od 31.03.2003. godine, stav. 634:

- a) da je počinitelj počinio diskriminatorno djelo i propust;
- b) da je tim djelom ili propustom uskraćeno ili narušeno neko temeljno pravo definirano međunarodnom običajnim ili ugovornim pravom
- c) počinitelj je djelo počinio s namjerom diskriminacije na rasnoj, vjerskoj ili političkoj osnovi;
- d) da su ispunjeni opći uvjeti za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti.

Dakle, iz svega navedenog, osnovni elemenat koji u konkretnom slučaju treba utvrditi je postojanje diskriminatornog pristupa optuženog u odnosu na zarobljenike iz Planjine kuće. Iz svjedočenja svih svjedoka koji su se nalazili na teritoriji opštine Vogošća tokom oružanog napada srpskog stanovništva, evidentno je da je Bošnjačka etnička skupina bila manjinska na tom području. Iz sveukupnih dešavanja sa početka 1992 godine, a koja su uključivala granatiranje naselja sa većinskim Bošnjačkim stanovništvom, zarobljavanje Bošnjaka, njihovo odvođenje u logore, te njihovo tretiranje u logorima i držanje pod teškim uslovima za život, govore u prilog činjenici da je ta etnička grupa bila ugrožena. Također, iz iskaza saslušanih svjedoka evidentno je da je optuženi sistematski maltretirao zatočenike u logoru Planjina kuća, a i dok su obavljali prinudne radove. Optuženi je nesumnjivo vrijeđao sve zarobljenike nazivajući ih „balijama“, zatim posebno maltretirao zarobljenike Eseta Muračevića, Begu Mulavdića, Safeta Čelika i Envera Durme koji su bili direktne žrtve radnji optuženog. Također, optuženi je zarobljenike vodio na prinudni rad a što direktno proizilazi iz iskaza Mustafe Handžića, Izeta (Huse) Šehića, Izeta (Hasana) Šehića, Esada Šehića, Omera Čerimagića, Taiba Đoge, Zahida Šehića, Bege Mulavdića Envera Durme i Safeta Čelika koje je konkretno optuženi vodio na prinudne radove, a koji su se sastojali od različitih teških poslova, koje su obavljali pod teškim uvjetima, a često i na prvim borbenim linijama. Optuženi je zarobljenike odvodio i u tzv. „živi štit“ koje je ili on lično koristio u borbi ili je predavao vojnicima da ih koriste. Konačno, optuženi je konkretno svjedoke Midhata Borčaka, Safeta Borčaka, Izeta (Huse) Šehića, Begu Selimovića, Izeta (Hasana) Šehića, Ismeta Isenaja, Taiba Đogu, Zahida Šehića Begu Mulavdića, Fikreta Sirću, Suada Masnopitu i Hašima Džanku lično tukao na različite, u iskazima navedene načine.

Činjenica je i da su zarobljenici bili Bošnjaci i da su isključivo oni bili odvođeni na radove i izloženi nehumanom i degradirajućem postupku. Dakle, ne pripadnici srpske etničke skupine koja je evidentno bila većinska skupina u to vrijeme na tom području i pod čijom su se kontrolom nalazili ovi zarobljenici. Na osnovu iskaza ovih svjedoka, koje Vijeće cijeni kao objektivne, kredibilne i konzistentne jedne sa drugima, jasno je da se radi o svjedocima-žrtvama i neposrednim očevicima optuženikovih radnji. Tako da je Vijeće

uvjereno da je radnje odvođenja na prinudni rad, premlaćivanja, vrijeđanja, omalovažavanja počinio upravo optuženi i kako je evidentno, radnje su počinjene prema zarobljenim muškarcima Bošnjacima. Prema tome, jasno je da je optuženi počinio diskriminatorno djelo.

*Drugi uvjet koji treba biti ispunjen je da je tim diskriminatornim djelom ili propustom uskraćeno ili narušeno neko temeljno pravo definirano međunarodnom običajnim ili ugovornim pravom. Djelima Dragana Damjanovića koja su utvrđena na osnovu dokaza po ovoj tački optužnice, narušena su osnovna i opće priznata ljudska prava: pravo na život, pravo da osoba ne smije biti proizvoljno pritvorena, da osoba ne smije biti držana u ropstvu i podvrgnuta mučenju. Navedena prava garantuju svi međunarodni sporazumi o ljudskim pravima¹, počevši od Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, a koje priznaje i međunarodno običajno pravo. Prava da niko ne smije biti držan u ropstvu i podvrgnut mučenju su čak stekla i status *ius cogens*, tj. imperativnih normi međunarodnog običajnog prava.*

Pored toga, članom 3. stav 1. u vezi sa članom 4. IV Ženevske konvencije o zaštiti civila u vrijeme rata propisuje:

“Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, rane, lišenja slobode, ili iz kojeg bilo drugog uzroka, postupaće se u svakoj prilici, čovečno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, veri ili ubeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili kome bilo drugom sličnom mjerilu.*

U tom cilju, zabranjeni su i u buduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mestu, prema gore navedenim licima sledeći postupci:

- a) povrede koje se nanose životu i telesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja;*
- c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci; “*

¹ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, član 3., 4., 5. i 9.; Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima članovi 6., 7., 8. i 9.; Europska Povelja o ljudskim pravima članovi 2., 3., 4. i 5.; Afrička povelja o ljudskim pravima, članovi 4., 5. i 6.; Američka konvencija o ljudskim pravima, članovi 4., 5., 6. i 7.

Kako je navedeno, postupci nasilja prema osobi, uključujući okrutno postupanje i mučenje, ropstvo putem prisilnog rada, podvragavanje situacijama opasnim po život putem korištenja kao „živi štit“, te povrede digniteta osobe naročitim ponižavajućim i degradirajućim tretmanom, se međunarodnim pravom strogo zabranjuje. Djela optuženog su bila učestala i vršio ih je učestalo. Radnje kojima je pribjegavao su djela u direktnoj suprotnosti sa navedenim zabranama koje proizilaze iz međunarodnog običajnog i ugovornog prava, te Ženevskih konvencija. Ista djela su i pojedinačno propisana u članu 172. stav 1. i drugim odredbama Krivičnog zakona BiH.

Dalje, da je optuženi počinio djelo sa namjerom diskriminacije proizilazi iz činjenice da je optuženi znao da su zarobljeni muškarci civili Bošnjačke nacionalnosti, jer ih je on kao takve i vrijeđao i omalovažavao, nazivajući ih „balijama,“ i psujući im „balijsku“ majku. On je imao diskriminatornu namjeru prema konkretno ovim zarobljenicima, a tome u prilog govori i činjenica o načinu na koji im se obraćao nazivajući ih pogrdnim imenima „balijo“, „bula“, te vrijeđajući ih psovkama „balijske majke“ i sl. Ni jedan svjedok nije naveo da je optuženi ijednog od njih nazivao njegovim imenom i prezimenom, neke od njih čak nije ni poznao, a svima se obraćao isključivo kao pripadnicima jedne etničke skupine muslimanske vjeroispovjesti. Dakle, na osnovu takvog obhođenja optuženog jasno je da su zarobljenici za njega predstavljali etničku skupinu očito manje vrijednosti, jer ih je optuženi shodno tome i tretirao. Tako da je jasna diskriminatorna namjera optuženog u odnosu na zarobljenike prema kojima je i činio ova djela.

Vijeće primjećuje da u svojim svjedočenjima, neki svjedoci imaju poteškoća da se prisjete konkretnih datuma i ostalih sporednih detalja njihovog odvođenja na prinudne radove i u živi štit. Međutim, kako su se sve navedene radnje odvijale u višemjesečnom periodu tokom kojeg su oni živjeli u strahu od smrti i tokom kojeg su bili prvenstveno zainteresirani da prežive, nije realno očekivati da se prisjete svih detalja, međutim to nema odlučujući značaj u konkretnom slučaju, obzirom da su svi svjedoci koji su svjedočili na okolnosti iz ove tačke su svjedoci očevici i žrtve, a njihovi iskazi konzistentni su jedni sa drugima. Ukoliko se analiziraju sve radnje optuženog u njihovom sveukupnom značaju, da se zaključiti da je optuženi sve pojedine radnje maltretiranja, omalovažavanja, premlaćivanja, odvođenja na prinudne radove, odvođenja u živi štit, činio sa direktnim umišljajem, imajući svijest o djelima koja čini i želeći posljedicu istih.

Konačno, da su ispunjene opšte pretpostavke djela Zločin protiv čovječnosti koje se odnose na postojanje širokog ili sistematičnog napada, te da su djela optuženog dio tog napada, prethodno je obrazloženo, te se Vijeće neće upuštati u ponavljanje argumentacije.

Vijeće je sve ove radnje okvalificiralo kao djelo Zločina protiv čovječnosti-progon iz tačke h) stava 1. člana 172. KZ BiH. Prema praksi MKSJ-a (predmet Kupreškić i dr. - Pretresno vijeće, Presuda od 14.01.2000. godine, stavu 622) proizilazi između ostalog da se djela progona ne mogu posmatrati izolirano već u svom kontekstu, i to tako što će se gledati njihov kumulativni efekat. Također, u predmetu MKSJ-a Vasiljević (Pretresno vijeće – presuda od 29.11.2002. godine, stav 246) navodi se da „Radnja ili propust koji čine krivično djelo progona mogu imati različite oblike i ne postoji iscrpan spisak radnji koje se mogu smatrati progonom. (...) Radnje ili propusti koji predstavljaju progon mogu uključivati tjelesnu ili duševnu povredu ili kršenje sloboda pojedinca.“

Dakle sve navedene radnje koje je optuženi počinio, imale su za cilj teško i međunarodnom pravu suprotno, uskraćivanje osnovnih prava kao što su prava na slobodu i sigurnost i prava da se ne bude podvrgnut mučenju ili okrutnom i ponižavajućem tretmanu, zbog pripadnosti skupini ljudi, a po nacionalnoj osnovi, a što je prema gore citiranoj odredbi člana 3. stav 1. IV Ženevske konvencije nedopustivo, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz člana 172. stav 1. KZ BiH.

Tužilaštvo je optuženog u ovoj tački optužnice optužilo za krivično djelo Zločina protiv čovječnosti u vezi sa radnjama progona i mučenja, međutim, imajući u vidu gore navedeno stanovište iz prakse MKSJ-a i imajući u vidu sveukupni kontekst u kojem su radnje počinjene, Vijeće smatra da se pod kvalifikacijom progona nalaze sve radnje obuhvaćene tačkom 6. optužnice za koje je Vijeće utvrdilo da ih je on počinio i to su radnje vrijeđanja, maltretiranja, odvođenja na prinudne radove, odvođenja u živi štit i radnje premlaćivanja. Vijeće također nalazi da je optuženi sve radnje koje čine obilježje ovog djela počinio u direktnom umišljaju imajući svijest šta čini i htijući učinjenje tih radnji, tako da je nesporno postojanje jasne namjere optuženog da poćini ovo djelo vršeći sve opisane radnje izvršenja.

Optuženi je ovom tačkom optužen da je i lišio života izvjesnog Hošića zv. „Hoša“ iz Bioče na „Golom brdu“ u općtini Vogošća, te je optužen da je posebno tukao Eseta Muračevića. Međutim, Vijeće u vezi sa ovim dijelovima tačke 6. optužnice nije moglo na osnovu ponuđenih dokaza, sa sigurnošću

utvrditi da je optuženi odgovoran za ove dvije inkriminirane radnje. Razlog ovakvoj odluci koja se odnosi na ubistvo lica po nadimku Hoša, Vijeće nalazi u činjenici da se ova čitava tačka optužnice zasniva na iskazu svjedoka Abida Pandžića, čiji je iskaz u odlučujućem djelu kontradiktoran i nepouzdan, budući da sam svjedok daje kontradiktorna opažanja. On najprije govori da je optuženi krenuo prema Hošiću sa nožem te da je nakon toga samo vidio tragove krvi. Nasuprot tome, ovaj svjedok također govori da je vidio kako optuženi puca iz pištolja u Hošića. Ovakve kontradiktornosti utječu na kvalitetu iskaza svjedoka i njegov kredibilitet, jer Vijeće ne može pouzdano utvrditi šta se zapravo dogodilo.

Također, optužnicom se optuženom stavlja na teret da je tukao Eseta Muračevića. Međutim, Vijeće nije na pouzdan način utvrdilo da je optuženi tukao Eseta Muračevića kako je to navedeno u optužnici. Ovu inkriminaciju ni sam svjedok Muračević optuženom ne stavlja na teret, on jasno navodi da ga je optuženi maltretirao i izlagao određenom nehumanom postupanju, ali ovaj svjedok ne tvrdi da ga je optuženi premlaćivao. Tako da Vijeće nije našlo da je ova radnja optuženog do kraja razjašnjena i dokazana, pa kako izvedeni dokazi na pouzdan način ne potvrđuju da je optuženi počinio ove obje dvije radnje za koje se također tereti optužnicom, to je Vijeće u tom dijelu, činjenični navod optužnice prilagodio izvedenim dokazima i odlučilo kao u izreci.

Tačka 7) optužnice odnosi se na ubistvo profesora Zahida Baručije. Vijeće je saslušavši iskaze svjedoka Bege Selimovića, Taiba Đoge, Hurema Murtića, Hašima Džanke, Zahida Šehića, Refika Bešlije, zaključilo da je optuženi krivično odgovoran za ubistvo ovog lica. Boraveći zajedno sa profesorom Baručijom u Planjinoj kući, svjedoci su bili očevici brojnih nehumanih postupaka optuženog prema Zahidu Baručiji, zbog čega je Baručija bio fizički potpuno iznemogao, pa je koristeći njegovo takvo stanje, tjerao ga da obavlja fizičke poslove. S tim u vezi svjedoci su izjavili slijedeće.

Svjedok Bego Selimović, u svom ranije pomenutom iskazu kazuje svoja prisjećanja za vrijeme boravka u Planjinoj kući i boravka na prinudnom radu na koja ih je odvodio Damjanović. Pa tako je ovaj svjedok kad je prebačen iz škole u Podlugovima gdje je najprije bio zarobljen u Planjinu kuću u Svrakama, opština Vogošća tamo zatekao još Ahmeta Hidu, Zahida Baručiju, Eseta Muračevića i druge. Tamo je prvi put vidio optuženog, a ime mu je saznao od ostalih zarobljenika. Svjedok se prisjeća da je optuženi od svih zarobljenika naročito maltretirao Zahida Baručiju, profesora u Osnovnoj školi. Svjedok navodi kako je Damjanović govorio da je to zato što mu je

profesor Baručija bio nastavnik, te da mu je davao loše ocjene upisujući ih zelenom olovkom.

Jedne prilike u januaru mjesecu 1993 godine, svjedok navodi da je Damjanović došao i da je sve koji su bili ranjeni ili na poštedi poveo da prebace drva na kamion iz Paljeva i odvezu prema linijama. S njim su te prilike krenuli Taib Đogo, Zahid Baručija i drugi. Prije nego što su krenuli optuženi je Baručiju udario pesnicom u stomak i u vrat, uslijed čega je Baručija pao i izgubio svijest. Nakon toga su ga natovarili na kamion i krenuli. Došavši na lokaciju, svjedok navodi da su njih par zarobljenika skinuli Baručiju s kamiona, jer nije mogao stajati na nogama zbog lošeg fizičkog stanja u kojem je bio. Kad su ga snijeli, spustili su ga na tlo na kojem je bilo blata i nešto snijega koji se topio, jer je bio sunčan dan. Optuženi je naredio da ga ostave tu. Potom, optuženi mu je prišao, uzeo bajonet i zarezao krst na čelu govoreći „baja, lazi, baja lazi“. Baručiji je sa čela potekla krv, a ležeći na takvom tlu, svjedok je vidio da je bio sav blatnjav i mokar. Nakon što su pripremili drva i natovarili Baručiju ponovno na kamion, otišli su u kuću Rajka Bunjevca gdje su i Baručiju odnijeli. Svjedok navodi da je Baručija došao svijesti tog jutra. Ubrzo zatim, nakon tri ili četiri dana boravka u kući gdje je svjedok boravio sa svim ostalim, došao je optuženi Damjanović sa izvjesnim Borišom i pitao je izvjesnog Bajru Kundaka: „Jesu li ti ljudi jeli?“, kako nisu večerali optuženi je rekao: „Hajde otiđi uzmi večeru da ljudi jedu, a Zahid ne treba ni jest, jer ništa nije ni radio.“ Nakon toga svjedoku je optuženi naredio „Hajte ga dovedite.“. Nakon što su ga svjedok i Bajro Kundak doveli iz kuće, optuženi je rekao: „Vi idite večerajte, Baručija će ići s nama da nam natovari drva“. Nakon toga su ga odveli. Baručija je svjedoku to veče kad je došao po njega rekao: „Ubiće me.“. Zahid Baručija se nakon toga više nije vratio. Kad su ga odveli, svjedok navodi da je bilo negdje oko 22h ili 23h. Sutradan, optuženi je došao po njih i odveo ih na Perivoje, njega Taiba Đogu i druge. Svjedok je vrativši se sa rada vidio je tijelo Zahida Baručije, sa majicom podignutom na vrhu glave i zavezanom aluminijskom žicom i krvavi trag u predjelu čela. Kako je majica bila podignuta, vidio je crne tragove udaraca po leđima. Tijelo je vidio oko 50 metara udaljenosti od kuće Rajka Bunjevca, nedaleko od tog mjesta su ga i sahranili.

Svjedok optužbe Taib Đogo potvrđuje iskaz svjedoka Selimovića da je optuženi najviše tukao Zahida Baručiju. Svjedok također potvrđuje da je vidio kod Baručije zamotano čelo i da im je Baručija odmotao zavoj sa rane i pokazao urezan krst na čelu, te rekao kako mu je Damjanović to uradio. Iskaz ovog svjedoka saglasan je iskazu svjedoka Selimovića koji govori o pronalasku tijela i ukopavanju profesora Baručije. Svjedok Đogo također potvrđuje da je

Baručiju jedne večeri odveo Damjanović, nakon čega se Baručija više nije vratio, te kazivanje svjedoka Selimovića kada su našli tijelo Zahida Baručije.

Svjedok Zahid Šehić navodi da je profesora Baručiju vidio zadnji put u januaru 1993. godine kada je odveden iz Planjine kuće sa još 6 ljudi. Prije nego što je odveden, svjedok navodi da je Dragan Damjanović došao u Planjinu kuću i rekao Baručiji „Ustaj, ovo ti je zadnji dan“. Nakon toga je profesor izašao vani i čuo je kako je nedugo zatim pao. Grupa od 6 odvedenih ljudi se vratilo u Planjinu kuću, ali se profesor nije vratio.

I svjedok Hašim Džanko na sličan način opisuje tretman optuženog prema Zahidu Baručiji. Jedne prilike svjedok je bio grupi kad ih je Damjanović poveo na radove. Tog dana Damjanović je i Zahidu Baručiju koji je bio u jako lošem fizičkom stanju i jako iscrpljen, naredio je da ide sa grupom na Paljevo u sječu drva. Svjedok navodi da su Baručiju bukvalno morali podići na kamion. Kad su stigli na Paljevo, snijeli su ga sa kamiona, a Damjanović je naredio da Baručiju ostave na snijegu. Ostavili su ga tu, on je ležao, a oni su otišli sjeći drva. Nakon što su završili sa drvima, ponovo su popeli Baručiju na kamion i zajedno s njim otišli u kuću Rajka Bunjevca. To veče su prenoćili tu u kući i Baručija je bio sa njima. Sutradan grupa je otišla na rad, a svjedok navodi da kad su se vratili Zahid Baručija više nije bio tamo. Po povratku naređeno im je da zakopaju leš izvjesnog Mehmeda Popovića i još jednog mlađeg čovjeka, kako svjedok navodi. Kad su počeli kopati, prišao im je jedan vojnik i rekao: „Kopajte šire i za profesora“. Svjedok navodi da su Baručiju označavali sa „profesor“.

Svjedok Hurem Murtić potvrđuje kazivanje svjedoka Bege Selimovića koji je naveo kako su jedne prilike kada su krenuli po drva prema Žući, povelili i profesora Baručiju sa njima, te kako su ga zbog njegovog lošeg fizičkog stanja zbog kojeg nije mogao da hoda, morali nositi na kamion i snositi sa kamiona, te također potvrđuje loše postupanje optuženog prema Baručiji navodeći kako ga je dok je ležao na snijegu za vrijeme njihovog prikupljanja drva, udarao nogom. Svjedok je naveo da su se tu zadržali oko sat i po, nakon čega su i Baručiju popeli na kamion noseći ga. Sutradan, svjedok navodi da su svi zarobljenici iz kuće odvedeni izuzev Zahida Baručije kojem je optuženi rekao: „Baručija ti ostaješ 'vode, da večeras nosiš 50 vreća drva“. Nakon što je prošlo par dana, dok su bili na radu jedan od vojnika mu se obratio i rekao: „Hajd uzmi nosila i idi donesi Baručiju“, svjedok navodi da je otišao do mjesta gdje mu je ovaj objasnio i da je tu pronašao tijelo profesora Baručije okrenuto na leđa. To mjesto je udaljeno 50 do 60 m od kuće Rajka Bunjevca.

Svjedok Refik Bešlija navodi da nije poznao optuženog od ranije, prvi put ga je vidio kada je njih 160 zarobljenika postrojeno ispred Planjine kuće. Tada je sa njima u stroju stajao i Zahid Baručija, kojem je prišao Damjanović najprije ga udario šakom, te potom nogom, uslijed čega je Baručija pao.

Dodatno ovome, Vijeće je analiziralo i izvještaj o razmjeni Državne komisije za razmjenu ratnih zarobljenika od 23.02.1993. godine. U Izvještaju se navodi da je tijelo Baručije bilo razmijenjeno i bilo je evidentno da se radilo o nasilnoj smrti, jer je uočena ustrelna rana na lijevoj slijepočnici.

Optuženi je profesora Baručiju sistematski i kontinuirano maltretirao, što je potvrdilo više svjedoka. Evidentno je da je Damjanović imao naročito zle pretenzije prema profesoru Baručiji. U vezi s tim svjedok Bego Selimović je rekao da je profesor Baručija bio Damjanovićev učitelj u osnovnoj školi, a kojeg je optuženi tukao jer mu je, još dok je bio njegov učenik, Baručija davao loše ocjene upisujući ih zelenom olovkom. Svjedok Selimović na decidan način opisuje kako je optuženi primorao Baručiju da potpuno fizički oslabljen ide na obavljanje radova. Kako on to nije mogao, svjedok Selimović je naveo da ga su ga ostali zarobljenici morali nostiti i snositi sa kamiona te prilike zbog njegove slabosti, a Damjanović je postupio krajnje nečovječno ostavivši Baručiju da leži u blatu i snijegu, potpuno nepomičan i nepokretan. Ne samo da je tako postupio, već mu je prišao nanjevši mu povredu vrhom noža na način da mu je na čelu urezao krst. Ove radnje u kojima se stiču obilježja oblika krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti – mučenje, optuženi je počinio sa direktnim umišljajem imajući svijest o radnjama koje čini i htijući izvršenje te radnje, predvođen naročito visokim stepenom mržnje prema osobi koja mu je u djetinjstvu bila školski nastavnik. Svojim tretmanom Profesora Baručije, Dragan Damjanović je demonstrirao aktivnu mržnju prema istom, kao i želju da mu nanese zlo. Izričito je od Baručije tražio da prati njega i malu grupu drugih zatvorenika do udaljene lokacije na brdu Žuč, do kuće Rajka Bunjevca gdje je bio van zaštite čuvara u logoru Planjina kuća. Kada je naredio da Baručiju stave na kamion, jasno je da je Dragan Damjanović znao da ovaj nije u stanju da obavlja fizičke radove zbog svom fizičkog stanja, i nije postojao nikakav legitiman razlog da ga se vodi u brda. Razlog iz kojeg ga je odveo je bio da ga ubije, kao što su ga i čuli da je rekao Baručiji na dan kada je odveden iz Planjine kuće.

Nadalje, svjedok Selimović je rekao da je optuženi jedno veče došao sa izvjesnim Borišom i pozvao Baručiju, dok je ovaj boravio u kući Rajka Bunjevca, sa objašnjenjem da naveče nakon 22h sata ide da priprema drva za ogrev. Svjedok Đogo je potvrdio da je Baručiju odveo Damjanović. Svjedok

Šehić je čuo rečenicu koji je lično optuženi izgovorio Baručiji par dana prije odvođenja, stavivši mu do znanja da je već odlučio o njegovoj sudbini, a koje je Baručija čini se, do svog odvođenja bio itekako svijestan kad je svjedoku Selimoviću rekao da će ga ubiti. Također, prema mišljenju Vijeća bitna je okolnost i da je Baručija, kada je zadnji put viđen, bio odveden od strane Damjanovića, a nedugo potom, zarobljenici su pronašli njegovo tijelo u blizini kuće. Dakle, od njegovog odvođenja i kasnijeg pronalaska tijela, prošao je kratak vremenski period, u kojem zarobljenici nisu imali nikakvih informacija. Konačno, utvrđeno je da je smrt Baručije bila nasilna. Vijeće je stoga zaključilo da je Dragan Damjanović izveo Baručiju iz kuće Rajka Bunjevca vani kuće, i niko od onih koji su ostali u kući nisu više vidjeli Baručiju živog. Ubrzo zatim, na mjestu u blizini kuće, pronađeno je mrtvo tijelo Baručije. Tijelo je bilo pretučeno i pucano mu je u glavu.

Kada se uzmu u obzir sve navedene okolnosti iz iskaza svjedoka koji su svjedočili o ovoj radnji, te činjenica koju su svi svjedoci potvrdili - da je optuženi Damjanović u odnosu na sve ostale zarobljenike bio naročito okrutan prema Zahidu Baručiji i da je baš njega naročito maltretirao i da je imao naročito negativne postupke baš prema Baručiji - Vijeće nesumnjivo zaključuje da je optuženi profesora Baručiju lišio života.

Uzimajući u obzir elemente radnje mučenja, jasno je da su se u gore opisanim radnjama optuženog prema Zahidu Baručiji stekla obilježja krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. - mučenje iz tačke f) KZ BiH, a optuženi je ovu radnju u odnosu na Zahida Baručiju počinio iz direktnog umišljaja imajući svijest o radnji koju čini i htijući izvršenje radnje.

Također, ako se analizira ponašanje optuženog kroz koje se daju uočiti slijedeći elementi radnje ubistva iz člana 172. stav 1. – tačka a) KZ BiH:

- 1. da je osoba lišena života;*
- 2. da je lišenje izvršeno iz direktnog umišljaja, jer je optuženi bio svijestan svoje radnje izvršenja i htio je učinjenje radnje,*

u svim gore opisanim radnjama optuženog prema Zahidu Baručiji stekla obilježja ovog krivičnog djela, pa vijeće nedvojbeno zaključuje da je optuženi krivično odgovoran za krivično djelo Zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH i to: ubistva iz tačke a).

Također, Vijeće napominje da iako je svjedok Selimović naveo da je sa optuženim u momentu kada je Baručiju optuženi odveo, bio izvjesni Boriša,

Vijeće taj navod koji je iznešen od strane samo jednog svjedoka, ne nalazi relevantnim, jer na osnovu svi provedenih dokaza i na osnovu svih okolnosti slučaja, jasno je da je upravo optuženi Damjanović odgovoran za lišenje života Zahida Baručije.

Kada je upitanju teza odbrane da je u to vrijeme na istom području boravila i osoba pod istim imenom i prezimenom kao i optuženi, da su svjedoci bili u zabludi u pogledu ličnosti počinitelja, te da se tvrdnje Tužilaštva zasnivaju na error in persona, Vijeće je iz iskaza svih saslušanih svjedoka optužbe, pa i dva svjedoka odbrane na nesumnjiv način utvrdilo da je teza odbrane neprihvatljiva i da je za svaku usvojenu tačku optužnice krivično odgovoran upravo optuženi Damjanović. Naime, svi svjedoci optužbe optuženog opisuju kao naoružanu i uniformisanu osobu crne kose i brade, koji je nosio kapu sa izrazitim nacionalističkim obilježjem. Da je za to zaista bio optuženi Dragan Damjanović i da se ne radi o drugoj osobi istog imena i prezimena kako odbrana tvrdi, proizilazi i iz opisa koji su dali svjedoci koji su ga poznavali od prije rata i od kojih ih ga je većina identificirala u sudnici tokom svjedočenja. Time je otklonjena svaka sumnja u pogledu njegovog identiteta.

Nasuprot navedenom, Vijeće je odlučilo da optuženog oslobodi od odgovornosti za tačku 3) optužnice koja ga tereti za ubistvo Muharema Hodžića i njegove supruge Mejre, te mučenje Šišić Hamida. Ova tačka se potpunosti zasniva na jednom jedinom direktnom dokazu, a to je izjava svjedoka Hamida Šišića data u istrazi, koja je pročitana na glavnom pretresu, jer je svjedok prije nego je pozvan da da usmeni iskaz, preminuo. Ostali dokazi, kao što su iskaz svjedoka Eseta Muračevića i Ahmeda Hide kojima Tužilaštvo pokušava da potkrijepi izjavu ovog svjedoka su posredni dokazi iz kojih je evidentno da se radi o posrednim saznanjima koja potiču iz onoga što im je Šišić rekao, a to je da je optuženi Damjanović ubio ove supružnike i da je njega maltretirao. Čak analizirajući i nalaz vještaka medicinske struke Ilijasa Dobrače i Hamze Žuje, koji su utvrdili da je smrt supružnika nasilna i da se na tijelima nalaze prostrijelne rane sa neminovnom smrtnom posljedicom, ne dokazuje se odgovornost optuženog. Sam nalaz i mišljenje vještaka i svjedočenje Ilijasa Dobrače na pretresu, postavljaju određene dileme i pitanja u odnosu na izjavu svjedoka, kao što je položaj u kojem su se osobe u koje je pucano, nalazile, jer nalaz vještaka ukazuje na drugačiju okolnost od one koju opisuje Šišić. Takve dileme i pitanja je mogao otkloniti jedino svjedok da je usmeno svjedočio na pretresu. Upravo zbog ovog i sličnih razloga brojna praksa Evropskog suda za ljudska prava (na primjer: predmeti Unterpertinger protiv Austrije, odluka od 24.11. 1986, stav 31.; Asch v. Austria, odluka od 26.04 1991, st. 30-31, Kostovski protiv Holandije, odluka od 20. 11. 1989, stav

41), je stanovišta da se izjava koja nije bila podvrgnuta „provjeri“ na glavnom pretresu pred optuženim i /ili od strane optuženog, ne može koristiti u onoj mjeri u kojoj bi se na njoj u potpunosti ili u odlučujućem dijelu zasnovala osuda. A to bi ovdje bilo slučaj.

Dakle, na osnovu svih analiziranih dokaza, Vijeće je donijelo odluku kao u izreci. Kada su u pitanju ostali provedeni dokazi, Vijeće ih je cijenilo, ali nalazi da nisu u odlučujućoj mjeri uticali na odlučivanje.

III. Primjena materijalnog zakona

U pogledu materijalnog zakona koji treba primijeniti na ovo krivično djelo, u kontekstu vremena izvršenja krivičnog djela, Vijeće je odluku kao u izreci donijelo uz primjenu slijedećih odredaba:

Članom 3. stav 2. KZ BiH – načelo zakonitosti - koji se odnosi na načelo zakonitosti, propisano je da “Nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivično-pravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna“.

Kako su radnje izvršenja krivičnog djela u konkretnom predmetu počinjene 1992. na 1993. godinu, u vrijeme važenja tadašnjeg KZ SFRJ koji nije poznavao krivično djelo posebnog naziva - Zločini protiv čovječnosti - kao posebno djelo, a kako novi KZ BiH definiira to djelo kao posebno krivično djelo, prema pravnoj teoriji, zakon koji u vrijeme izvršenja krivičnog djela, to djelo ne kvalificira kao krivično djelo bi se imao smatrati blažim zakonom, i postojala bi obaveza primjene blažeg zakona, ukoliko se zakon promijeni u odnosu na vrijeme izvršenja krivičnog djela. Tako da bi prema načelu zakonitosti bilo bi neophodno primijeniti ranije važeći krivični zakon.

Međutim, kada su u pitanju krivična djela Zločini protiv čovječnosti koje nije bilo definisano zakonima koji su bili na snazi u Bosni i Hercegovini tokom sukoba u periodu 1992-1995. godine, Sud smatra da je ovo krivično djelo sadržano u međunarodnom običajnom pravu koje je bilo na snazi u vrijeme izvršenja, a dodatno tome bilo je definisano i tadašnjim KZ SFRJ kroz pojedinačna krivična djela navedena u članovima 134. (Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti), 142. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 143. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 144. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 145. (Organizovanje grupe i podsticanje na izvršenje genocida i ratnih zločina), 146. (Protivpravno

ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 147. (Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu), 154. (Rasna i druga diskriminacija), 155. (Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu) i 186. (Povreda ravnopravnosti građana). Pa tako, iako član 172. KZ BiH sada propisuje ovo djelo kao posebno krivično djelo, ono je uostalom egzistiralo i u vrijeme izvršenja krivičnog djela na način da je bilo zabranjeno međunarodnom normom i posredno, kroz tada važeća ostala nabrojana krivična djela.

*Običajni status kažnjivosti zločina protiv čovječnosti i pripisivanje individualne krivične odgovornosti za njegovo počinjenje u periodu 1992. godine, potvrđen je od strane Generalnog sekretara UN², Komisije za međunarodno pravo³, kao i jurisprudencijom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR)⁴. Ove institucije ocijenile su da kažnjivost zločina protiv čovječnosti predstavlja imperativnu normu međunarodnog prava ili *ius cogens*⁵, pa se čini nespornim da je 1992. godine zločin protiv čovječnosti bio dio međunarodnog običajnog prava.*

Član 4a) KZ BiH govori o „općim načelima međunarodnog prava“. Kako međunarodno pravo, kao ni Evropska konvencija ne poznaju identičan pojam, to ovaj termin predstavlja ustvari kombinaciju, s jedne strane „principa međunarodnog prava“ kakav poznaje Generalna skupština UN i Komisija za međunarodno pravo i „općin principa prava priznatih od strane zajednice naroda“ kakve poznaje Statut Međunarodnog suda pravde i član 7. stav 2. Evropske konvencije.

Principi međunarodnog prava kako ih poznaje Rezolucija Generalne skupštine 95 (1) (1946) i Komisija za međunarodno pravo (1950) odnose se na „Nirnberšku povelju i presudu Tribunala“, dakle i na zločine protiv čovječnosti.

„Principima međunarodnog prava priznatim u Povelji Nirnberškog Tribunala“ i u presudi tribunala“ koje je Komisija za međunarodno pravo usvojila 1950. godine i podnijela Generalnoj skupštini, Principom VI.c. predviđen je Zločin protiv čovječnosti kažnjiv kao zločin po međunarodnom pravu. Principom I određeno je da: „Svaka osobakoja počini djelo koje predstavlja krivično djelo po međunarodnom pravu, odgovorna je, prema tome

² Izvještaj GS UN-a u vezi sa stavom 2. Rezolucije Vijeća sigurnosti broj. 808, 3. maj 1993. godine, stav 33-34 i 47-48;

³ Komisija za međunarodno pravo, Komentar na Nacrt zakona o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996), član 18.

⁴ MKSR, Pretresno vijeće Akayesu, 2.09.1998, stav 563-577;

⁵ Komisija za međunarodno pravo, Komentar na nacrt teksta članova o odgovornosti država za međunarodna protivpravna djela(2001), član 26.

i podliježe kažnjavanju“. Principom II određeno je da_ „Činjenica da domaći zakon ne predviđa kaznu za djelo koje je kažnjivo po međunarodnom pravu, ne oslobađa osobu koja je počinila to djelo odgovornosti pream međunarodnom pravu.“ Dakle, bez obzira da li promatrano sa stanovišta međunarodnog običajnog prava ili stanovišta „principa međunarodnog prava“, nedvojbeno je da je Zločin protiv čovječnosti predstavljao krivično djelo u inkriminiranom periodu, odnosno da je zadovoljen princip legaliteta.

Pravnu osnovu za suđenje ili kažnjavanje krivičnih djela prema općim načelima međunarodnog prava daje član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH (“Sl. glasnik BiH” br. 61/04) koji propisuje da članovi 3. i 4. Krivičnog zakona BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je učinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava. Ovim članom u cjelosti je preuzeta odredba člana 7. stava 2. Evropske konvencije i njime je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. Krivičnog zakona BiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, kakav jeste i postupak protiv optuženog, jer se upravo radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Zapravo član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH primjenjuje se kod svih krivičnih djela iz oblasti ratnih zločina, jer su upravo ova krivična djela smještena u glavu XVII Krivičnog zakona BiH koja nosi naziv krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, i zločini protiv čovječnosti prihvaćeni su kao dio međunarodnog običajnog prava i predstavljaju nederogirajuću odredbu međunarodnog prava.

Kada se ove odredbe dovedu u vezu sa članom 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu Evropska konvencija) koja ima prednost nad svim ostalim zakonima u BiH (član 2.2. Ustava BiH) da se zaključiti da je načelo zakonitosti iz člana 3. Krivičnog zakona, sadržano u prvoj rečenici člana 7. stava 1. Evropske konvencije, dok druga rečenica stava 1. člana 7. Evropske konvencije zabranjuje izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Dakle, ova odredba propisuje zabranu izricanja teže kazne, a ne utvrđuje obaveznu primjenu blažeg zakona za učinioca u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

Međutim, stav 2. člana 7. Evropske konvencije sadrži izuzetak od stava 1. i dozvoljava suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za djelo odnosno propust koji je u vrijeme činjenja ili nečinjenja predstavljao krivično djelo prema

općim načelima priznatim kod civiliziranih naroda. Isto načelo sadržano je u članu 15. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Ovaj izuzetak je inkorporiran sa specifičnim ciljem da omogući primjenu domaćeg i međunarodnog zakonodavstva koje je stupilo na snagu tokom i nakon II svjetskog rata u pogledu ratnih zločina.

Shodno tome i praksa Evropskog suda za ljudska prava (slučaj Naletilić protiv Hrvatske broj 51891/99, Kolk i Kislyiy protiv Estonije, br. 23052/04 i 4018/04) naglašava primjenjivost odredbe stava 2. prije nego iz stava 1. člana 7. Evropske konvencije kada su u pitanju ovakva djela, što takođe opravdava primjenu člana 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH u ovim predmetima.

Princip obavezne primjene blažeg zakona, prema mišljenju Vijeća, isključen je u procesuiranju onih krivičnih djela koja su u vrijeme njihovog izvršenja, bila potpuno predvidiva i općepoznata kao protivna općim pravilima međunarodnog prava.

Analizirajući odredbu člana 172. stav 1. Krivičnog zakona BiH, evidentno je da je ovo djelo dio jedne grupe krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (Glava XVII KZ BiH) Ova skupina djela je specifična iz razloga što nije dovoljno određenom fizičkom aktivnošću počiniti krivično djelo, već je neophodna svijest da se činjenjem djela krše međunarodna pravila i da se pretpostavlja da učinilac mora znati da je period rata ili sukoba ili neprijateljstva posebno osjetljiv i posebno zaštićen općeprihvaćenim principima međunarodnog prava i kao takvo, to djelo dobiva još veći značaj i njegovo činjenje nosi teže posljedice od inkriminacije počinjenje u nekom drugom periodu ili stanju. Tako da je primjena KZ BiH, prema mišljenju Vijeća opravdana i da je u skladu sa normativima koji postavljaju standarde u poštivanju ljudskih prava.

S tim u vezi je i odmjeravanje sankcije, jer član 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima obuhvata i režim krivično-pravnih sankcija. Članom 172. stav 1. uz nabrojane tačke KZ BiH, propisana je kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

IV. Odlučivanje o kazni

Vijeće je o kazni odlučilo kao u izreci primjenjujući opću odredbu za odmjeravanje kazne iz člana 39. KZ BiH, te imajući u vidu generalnu prevenciju, kao opću svrhu kažnjavanja koja u ovakvim predmetima ima naročit značaj, te imajući u vidu stepen krivične odgovornosti optuženog i

težinu nastupjelih posljedica za žrtve, Vijeća smatra da kazna odražava težinu i ozbiljnost zločina i mora biti takva da osigurava adekvatno kažnjavanje počinioca. Također, mora da osigura djelotvoran pravni lijek za društvo i pojedince čija su prava bila povrijeđena počinjenjem konkretnih krivičnih djela, a prije svega i glavni cilj, postizanje pravde kao univerzalnog principa.

Tako je pri tome uzelo u obzir olakšavajuće okolnosti na strani optuženog, kao što su da je optuženi porodičan čovjek i otac troje djece, te da ranije nije osuđivan. Nasuprot tome, Vijeće je imalo na umu brojne otežavajuće okolnosti na strani optuženog. To su: naročita upornost i istrajnost u vršenju djela koja je rezultirala njegovom zloglasnom reputacijom u sredini u kojoj se kretao, činjenica da nije do danas ničim nije doprinijeo da se ostaci nestalih pronađu, čime se nanosi kontinuirana patnja njihovoj porodici i rodbini, zatim sam način izvršenja krivičnog djela koje radnje izvršenja su naročito sadističke i okrutne, te njegovo hladnokrvno, smišljeno i proračunato postupanje, kao i korištenje loših uvjeta pod kojima su zatočnici u logorima boravili na način da je takve situacije činio još gorima.

V. Pritvor

U skladu sa članom 56. Krivičnog zakona BiH u izrečenu kaznu zatvora optuženom se ima uračunati vrijeme koje je proveo u pritvoru počev od 06.12.2005. godine pa nadalje.

VI. Troškovi postupka

U skladu sa članom 188. stav 4. ZKP BiH optuženi se oslobađa da nadoknadi troškove ovog krivičnog postupka, te isti padaju na teret Suda BiH, što je Vijeće odlučilo cijeniivši da optuženi nema naročita primanja, da je otac troje djece i da je osuđen na duži period zatvora zbog čega može doći u pitanje egzistencija njegove porodice.

VII. Ostvarivanje imovinsko-pravnog zahtjeva

Oštećena Nafila Kodžaga je istakla imovinsko-pravni zahtjev pa je vijeće sa ovim zahtjevom, na temelju člana 198. stav 2. ZKP BiH uputilo na parnicu, jer je očigledno da bi rješavanje imovinsko pravnog zahtjeva znatno odugovlačilo ovaj postupak.

Shodno svemu navedenom, Vijeće je donijelo presudu kao u izreci uz primjenu člana 285. stav 1. ZKP BiH u odnosu na osuđujući i člana 284. tačka c) ZKP BiH u odnosu na oslobađajući dio presude.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
Hilmo Vučinić

ZAPISNIČAR
Dženana Deljković

POUKA O PRAVNOM LIJEKU:

Protiv ove presude može se podnijeti žalba Apelacionom vijeću Suda BiH u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude.